

Komor Zoltán

**NÉHÁNY REGGEL,
NÉHÁNY ÉJ**

és **MINDEN TÁRGY MAGÁNYA**

Komor Zoltán

NÉHÁNY REGGEL, NÉHÁNY ÉJ és MINDEN TÁRGY MAGÁNYA

(elbeszélések)

© a szerző

Minden jog fenntartva.

Jelen könyvet, illetve annak részeit a szerző előzetes engedélye nélkül tilos reprodukálni, adatrögzítő rendszerben tárolni, bármilyen formában vagy eszközzel – elektronikus vagy más módon – közölni.

A borítón látható kép Szakállas Zsolt munkája.

<http://komorzoltan.uw.hu/>
komorzoltan@gmail.com

Köszönet:

Poór Anikó, Nagyné Lantos Mária, Balázs Ildikó,
Apagyai Ferenc, Szakállas Zsolt, Zöldi László

2011

Az eljövendő napok réme

Kaptam ezt a tollat. „Mágikus toll” – mondta, aki adta, s hogy ki, az igazából nem is érdekes, mint ahogy az sem, hogy ő kitől kapta. És így tovább, folytatva a sort egészen végig, talán a mindenható Úristenig. Ha az ember lehúzzal a tollal egy napot a régi naptárban, az a nap végérvényesen kitörlődik a tollat tartó kéz tulajdonosának életéből.

Gondoljanak csak bele, milyen lehetőség ez! Egyetlen határozott tollvonással szabadulhatunk meg máig kísértő emlékektől, szívünket még mindig szorongató eseményektől, mindenre sötét árnyékot vető tragédiáktól. Szerelmi csalódásnak ugyanúgy csodaszere ez, mint bármely más lelki sebnek. Csupán egyetlen vonal, és meg nem történt lesz, amit meg nem törtéنتté akarunk tenni. Hallottam, hogy járt ez a toll már oly elkeseredett embernél is, aki egyből a születése napját húzta át vele. Micsoda bolond! Elszállt az éterben, a tollat meg maga mögött hagyta, pedig milyen nagyszerű lehetőséget kapott még itt az életben, hogy helyre billentse a sorsát.

Ennél tudatosabb leszek – döntöm most el magamban, ujjaim között forgatva a tollat. Ám ahogy álmos tekintettel figyelem a hegyén megcsillanó asztali lámpa fényét, rádöbbenek, hogy meg sem tudom már mondani, melyik napon történtek velem azok a szörnyű csalódások és nehézségek, amelyekről most szabadulni oly nagyon szeretnék. Na, most mi legyen? Megérzés alapján csak nem dönt semmi véglegesről az ember – még a végén kitörölnék az életemből egy boldog napot, egy váratlan örömet vagy egy kedves ismeretséget. De vajon tényleg törölnöm kell-e napokat az életből, és ha igen, ugyan ki lennék utána?

Belátom, túl nagy felelősség ez nekem. Túl nagy csábítás viszont, hogy ne ezen a megadatott lehetőségen járjanak egyre a gondolataim. Bárcsak lenne visszaút. De talán van

is. Egyszerű tollvonással elintézhető ez: csak áthúzom a mai napot, amikor kézbe kaptam ezt a förtelmes tollat, és meg nem történt lesz minden. Élek tovább toll nélkül, már megszokott rossz emlékeimmal, mint mindenki más. De jaj, hát nem az a sorsom, hogy ismét csak megkapjam ezt a tollat, és előlről kezdjem a mai napot? Nem az, hogy utána ismét csak a megmásíthatatlan döntés súlya alatt vergődjem, akár egy bogár?

Érzem, ennek már sosem lesz vége: csak törölöm, és törölöm napjaimat, de újra és újra kézbe adják nekem ezt az átkozott kék tollat, én meg kezdhetem az elejétől, századszor, ezredszer is ugyanazt a napot. Az lesz csak a pokol, és az irtóztató végtelen napok sora előtt térdre borulok most, reszketve, mint aki meg sem akart születni.

Az ajtók elrepülnek

Különös csilingelés rázta fel álmából aznap reggel a várost – „mintha csak csengőt ráznának valahol”, futott át fáradt agyunkon a gondolat, és legtöbbször a másik oldalára fordult csak hogy folytassa a még éjszaka megkezdett álmát. A zaj viszont csak nem akart alábbhagyni, nem tehetünk mást, az ablakokhoz léptünk, és kitekintettünk, ugyan mi lehet ez a nagy felfordulás hajnalok hajnalán, egy teljes órával azelőtt, hogy csörögne a riasztásra kapcsolt ébresztő óra.

Először úgy hittük, esik, de meglepetésünkre vízcseppek helyett apró fémkulcsok hulltak az égből, gurultak végig csörömpölve a háztetők paláin, vagy fémes koppanással landoltak a még üres utca szürke, kemény betonján, becsúsztatva egy-egy csatornanyílás ásitó száján. „Ördög és pokol” – morogtunk magunkban, majd magunkra kapva székre dobott ruháinkat, siettünk volna ki az utcára, hogy közelebről megnézzük, mi ez a képtelenség. Ám kijutni végül a hálószobából senki nem tudott. Ahol tegnap még ajtót tapintott a kezünk, ma már csak tömör fal állta utunkat.

Egy felső emeleti lakó később elmesélte, hogy aznap reggel az égre tekintve látta, amint a megszökött ajtók tovasuhanak az égen. Két ajtószárny egymáshoz tapadva csapkodott, mint valami hihetetlen madár, tört egyre magasabbra és magasabbra, majd követte egy másik, egy újabb másik, és azt is egy másik, míg végül szinte beleszédült az elsuhanó ajtó-madarak számlálásba. „Egy egész rajnyi volt” – magyarázta kézzel-lábbal, mi pedig egy percig sem hitetlenkedtünk. Szinte láttuk, ahogy a szárnyként csapkodó ajtókból kicsusszannak a benne felejtett kulcsok, és esőként hullnak alá a város nyakába.

A legkülönösebb az ajtók hirtelen távozásában az volt, hogy nem lyukat, hanem tömör falat hagytak maguk után – mintha még a lyukat is sajnálták volna tőlünk. Alighanem ez okozta szerte a városban a legtöbb kellemetlenséget aznap reggel. A kijutás csakis az ablakokon keresztül volt lehetséges, mivel azok maradtak. Köztudott, hogy az ablaknál nincs hűségesebb fajta. S ami még csak-csak kivitelezhető volt az alsóbb szinteken, feljebb már veszélyes, legfelül pedig már képtelenség lett volna: ugyan ki mászna ki az ablakon a harmadik emeleten? A lakók maradtak az ajtó nélküli szobákban, figyelték a rájuk meredő négy irgalmatlan falat, és sóhajtoztak lemondóan. Szerencsére az alsóbb szintről menekültek hamar kerítettek létrát, és alig telt bele néhány óra, a város lakossága immár kinn zajongott az utcán.

Teljes volt a kavarodás, mindenki a másik szavába vágva adta elő, hogy és mint hagyta őt faképnél a ház összes ajtaja. Néhány gazember eközben, kihasználva a szörnyű felfordulást, kulcsokat gyűjtögetett, hátha visszatérnek egyszer az ajtók, és akkor szabad bejárásuk lesz mindenhová. Maguk sem gondolhatták, hogy hasznos elfoglaltság ez, hisz' ha vissza is térnének a messzibe szállt ajtóink, ki mondaná meg, melyik kulcs melyiké lehetett. „De hát miért mentek el egyáltalán?” – kérdezték az emberek egymást, feleletet adni azonban egyik sem tudott. Elképzelhető, hogy az ajtók megelégtették a sok dühös csapkodást, a céltalan zárást és nyitást? Mindazt a végeláthatatlan hercehuncát, amelyet a mi hóbortjaink miatt sok éven át el kellett viselniük.

„De hová mehettek?” – hangzott el mindenki szájából a második kérdés, amire máris jött a felelet: „Az lenne a legjobb, ha megkeresnénk őket.” Ám ez ostobaság lett volna – sokunk legalábbis így gondolta –, mert ha egy ajtó el akar tűnni, el is tűnik rendszeren. A felfordulást csak fokozta, amikor a városlakók végül otthonukba akartak visszatérni. Minthogy okosabbak összedugott fejjel sem lettek, szobájuk

magánya látszott a leghívogatóbb ötletnek. De a hazajutásnál megint csak az alsóbb szinten lakók voltak előnyben. Úgy ugrottak be a földszinti ablakukon, mintha soha nem is lett volna ajtajuk, oly természetes mozdulattal vetették át testüket a kereten, mintha születésüktől fogva csak ablakokon közlekedtek volna. Eközben a magasabban élők a létrákon vitáztak, kit illett meg előbb a hazajutás lehetősége. A város összes létrája nem volt elég ezeknek, és ahogy végre dűlőre jutottak, megint csak veszekedés tört ki. Mert hogy még haza sem ért mindenki, máris ki akart jönni, aki először hazament. Elunta a csak falakból álló szobát, vagy épp egy másik szobába lett volna dolga, ahová ajtón keresztül nem tudott eljutni, kizárólag egy másik ablakon bemászva, és kérte kikiabálva ablakából a létrásokat, jöjjenek oda, hadd másszon rajta.

„Új ajtókat kellene szereznünk” – tanácsolta egy közülünk, de hangját meg sem hallottuk, vagy ha eljutott is hozzánk, legyintettünk csak rá, ugyan ki garantálná nekünk, hogy azok nem repülnének majd el, ha egyszer úgy hozná kedvük. Helyette ültünk csak egész nap a szobánkban, néztük a falat, ahol tegnap még ajtó állt, és rettegtünk az éjszaka érkezésétől. Ajtók nélkül valahogy félelmetesebbnek hatottak az éjszakák. Sokan az ablakon kihajolva társalogtak szomszédjukkal, hogy elviseljék a hirtelen nyakukba szakadt magányt. Csakis a szemközti vagy oldalsó szomszédal, persze, az alsó és felső szomszédok ugyanis ekkor már nem álltak szóba egymással.

A szint szerinti elrendeződés és a hazajutás nehézségei megosztották az egykor oly békés városi népet. Az alsó szinten lakók különbnek érezhették magukat felsőbb szomszédaiknál, hisz’ mindig időre értek a megbeszélrt találkozóra, szórakozni is el-eljártak, és a bolti bevásárlást is intézhették kedvük szerint. A felsőbb szinten élők ezzel szemben a létrahordók jóindulatára hagyatkozhattak csak. Mivel munka az volt elég – városunk magas épületeiről

híres –, a létrahordók naponta egyszer engedték le, és egyszer engedték csak fel a magasan lakókat. Ez persze rengeteg kellemetlenséggel járt: fentről irigykedve nézték az utcákon lézengő alsó lakókat, akik cél nélkül is ki-kimerészkedtek.

Ez a cél nélküliség volt a legszúróbb száлка a magasan élők szemében. Éjszakánként börtönnek érezték a szobájukat, nappal pedig nem térhettek vissza, csak néhány órás várakozás után. Mivel gyakori volt, hogy a gyorsan hazatérni akarók lefizették a létrahordókat, a szolgáltatás egyre tekintélyesebb és jövedelmezőbb mesterséggé nőtte ki magát. Nem telt bele sok, már szakszervezetük is akadt, amely szigorúan pénzt követelt minden létrahasználatért, és olyan befolyásra tett szert, hogy megakadályozott mindenféle létraimportot. Így senkinek sem lehetett saját létrája, és csakis rájuk hagyatkozhatott minden felső lakó, az alsó lakások ára pedig az egekbe szökött, amit csak a tehetősebb polgárok engedhettek meg maguknak. Leginkább a létrahordók.

„El kéne már menni ebből az ajtó nélküli városból” – kesereg a sok felső lakó sokszor. És valóban ezt is kellene tennünk: lemászni a létrákon, messzi magunk mögött hagyva a meggyűlölt emeleti szobákat, és elindulni, egy másik várost keresni ebben az istentelen világban. De ezt is csak akkor tehetjük meg, ha mások úgy döntenek, hogy leengednek minket az utcára.

Epilógus

Távcsővel a kezében, mosollyal az arcán unoka lép be most az ajtón. Az öreg fél szemmel figyel fel rá, ráncos kezei egy teáscsésze szélét cirógatják. „Nagyapa, nagyapa!” – ujjong az izgatott gyermek. „– El sem hiszed, hogy mit láttam.” Az öreg férfi kérdően néz a gyermekre. Az meg máris mondja: „A felhők tetején ajtók egész seregét láttam. Állnak

ott, mint a dominók, egymás mellett, mindegyik csukva.” Az öreg férfit ekkor rettenetes félelem keríti hatalmába, a gyermeket magához húzva annak szőke hajába temette kiszáradt arcát. Megálmodta tegnap a saját halálát, de nem hitte volna, hogy ilyen nehézségekkel kell majd szembe néznie. Meghalni könnyű lesz, de a helyes ajtót kiválasztani a sok közül – na, az lesz csak feladat.

Varjak és zivatar

Avagy üvölt a csönd

1

A városlakók sötét gondolatai éhesen turkálják a városi park avarját, némi elpotyogtatott élelem után kutatva. Sokszor láttam már ilyet: az embereknek akarva, akaratlanul eszébe jutnak bosszússágai, s ilyenkor rátör valamiféle mély, az egész lelkét rázó ősi köhögés, mintha csak valami kíméletlenül nagyot és képtelen dolgot próbálna felküzdeni nyelőcsövén, és hát valóban. Hirtelen azt látni, hogy kinyitja a száját és egy ébenfekete varjú röppen ki belőle, károgva és erősen csapkodva, törve az ég felé, suhanva egyenesen a városi parkba, hogy csatlakozzon társaihoz.

Máskor pedig azt látni, hogy sötét füst áramlik ki a ke-sergő fülén. Különös, kavargó hullámként ömlik és csap össze emberünk körül, majd felkúszik ez is a magasba, hogy mindenféle csúnya esőfelhőket képezzen.

Városunk teli van már esőfelhőkkel és károgó, a parkban tébláboló, üveg szemű varjakkal. És milyen jól egymás kezére játszanak ezek! Néha elsétálsz mellettük, és azt találod mondani nekik, hogy az élet mégis csak szép, hogy minden rendben, s folytatni a napot sohasem kár. „Kár” – mondják azok meg, s mielőtt bármit is felelhetnél, hogy meggyőzz tévedéséről egy kérlelhetetlen, ostoba madarat, nekikezde esni.

2

Hirtelen félbeszakítja a lakásban terpeszkedő síri csön-det a zongora, ahogy nagy sóhajtással elpattan benne egy húr. „Mi ez a gyönyörű zene?” – kapod fel a fejed frissen

támadt boldogsággal lelkedben, de már véget is ér. Üvölt tovább a csönd, a házban pedig egy hangszer haldoklik titokban.

3

Éjszakánként, amikor a legszebb álmokat látod, egy édig érő, színes levelektől reszkető fa nő ki homlokodból, egyenesen az édig nyújtózkodva. Sokszor elnézem ezt a fát, ott, a sötétben fekve, s arra gondolok, ha venném a bátorságot, hogy felmászok rá, gyönyörű álmodba csöppennék magam is.

Persze sosem indulok útra; túlságosan félek, hogy valami váratlan megzavarja majd pihenésed, felébredsz, a fa eltűnik, én pedig végleg odafenn ragadok.

4

Reggeli sétádra indulsz, kábán andalogsz az ébredő város szürke díszletei között esernyődet lóbálva. Az égen sötét esőfelhők tornyosulnak, a levegőben pedig ott kavargó kísértetként az ősz semmivel össze nem téveszthető álmosító illata. Mélyet sóhajtasz, s mész tovább, ám ekkor a fekete felhők felszakadnak az égen. Cafatjaiból éles hangú varjak születnek, s éhesen károgyva ellepik a várost. Esernyőd alá bújsz és reszketsz csak egyre, miközben kíméletlen csőrök szakítják fel, tépik szét a vásznat, hogy hozzád férjenek.

Arra gondolsz, ilyen szörnyű vihart még sohasem láttál.

A lámpa szelleme

Nem tudom van-e még szükség dzsinnekre a mai rohanó világban. Néha úgy érzem, a legnagyobb ostobaság, hogy nekünk szellemeknek örök élet adatott, hisz manapság már senki sem hisz a létezésünkben, régi históriák és gyermekmesék képzeletbeli szereplői vagyunk már csupán, és se kalandvagyó Aladdinok, se gazdagságra törekvő félnótások nem jönnek már, hogy felkutassanak minket. Meg kellett volna halnom, ahogy a belénk fektetett hit is szép lassan kihalt, mégsem tettem; mert nem tehettem, hisz már mondtam, halhatatlan vagyok. Helyette itt élek most ebben az utcai villanylámpában, és várom, egyre csak várom, hogy dörzsöléssel előhívjon valaki.

Milyen hidegek ezek a városi éjszakák. Mintha csak fekete olaj hömpölyögne körülöttem, a távolból pedig más lámpások elfolyt fényei hívogatnak – hiába, hisz én innen nem mozdulhatok. Örként kell itt állnom, ezen a téren, egy lámpaoszlop tetején pislákolva, arcomat nekinyomva a villanykörte felforrósodott üvegének és tekintetni kifelé a rémisztő sötétség gyomrába. Körülöttem épületek érinthetetlen, alig kivehető körvonalai, mint felsorakozott katonák, árgus szemekkel néznek rám kíváncsian, hogy állom-e a tekintetüket. Milyen hidegek ezek a városi éjszakák. Régi lámpásom – amely az idők és évszázadok során elkopott, megcsorbult, eltört és talán el is porladt – ilyenkor hiányzik csak igazán. Ó, azok a forró, sivatagi esték! A csillagok drágakövével gazdagon kirakott ég alatt! Ó, a fáradt tevék prüszkölése.

Kezdetben, amikor megérkeztem a városba egy udvari lámpaburában kaptam szállást, két utcával arrébb. A bejárat kapu fölött ülve és világítva egészen megszoktam már az udvaron átsiető ember-alakokat. Ismerőssé váltak az arcok, és úgy éreztem: még ha csöppnyi esélyem sincs rá,

hogy kiszabaduljak innen – elvégre ki kezdene el egy bejárat fölötti magányos lámpaburát bármilyen okból is dörzsölgetni –, legalább igazi otthonra lelhetek ezen a kis udvaron. De egyik este mihaszna suhancok – sötétben vihorászó képtelen gyermeki alakok támadtak rám, és kövel zúzták össze az otthonom. Fáradt, zöld füstként tápászkodtam fel a roncsok közül, lesöpörve magamról a szilánkokat, amik a földre hullva, csilingelve intettek felém búcsút – és elindultam, hogy egy új otthonra leljek magamnak. Ahogy a város fölött hömpölyögtem a városi kocsikból kiokádott lassú szmogon mint szőnyegen fekve, végül erre a kis térre, erre a magas – kövel nehezen felérhető és eltalálható – kis fényes odúra leltem. Na itt aztán senki sem fog zargatni, gondoltam, és bár tudtam, hogy dörzsöléssel sem fog előhívni senki sem, a nyugalom és béke ígérétenek nem állhatam ellen. Lássuk be, ostoba voltam.

De milyen hidegek ezek a városi éjszakák! És milyen végtelenül magányosak. Sehol egy kívánság, amit teljesíthetnék, sehol egy kért csoda, amit véghezvihetnék – pedig hát mennyi, de mennyi nagyszerű varázslatot hajtottam már végre életem során, amire még ma is oly nagyon büszke vagyok: palotákat emeltem a néptelen sivatag bukkái fölé, aranyá változtattam az esőt, meztelen háremet költöztettem megannyi magányos otthonba és ragyogó hercegnőknek emeltem gyémántból és smaragdból hidat. Mi mindenre lennék még most is képes, ha valaki megkérne, ha valaki csak megkérne, tegyem meg újra, sőt, cselekedjek még ezeknél is nagyobb csodát! De sohasem kér rá senki. Pedig milyen elgyötört arcú, minden bizonnyal kívánságokra éhes városlakókat látok nap-nap után elballagni oszlopom alatt; tekintetük a földet pásztázza, orruk szinte a térdükre lóg: milyen nagyon szükségük lehet az én segítségemre ezeknek a városi népeknek! Mégsem kérnek – hisz nem tudják már, hogy hogyan tegyék, és alighanem csak

nevetnének, ha valaki dzsinnekről kezdene nekik beszélni. Milyen kár, milyen kár.

Ismét csak az éjszaka: átláthatatlan fekete ködként feszül oszlopomnak, ölel körül, takar be a végtelen sötétség, és mily kihalt ez az aprócska tér. Ilyen lenne hát a halál? Cél-talan és fekete? A keserű tudat, hogy nincs több varázslat? Ilyenkor lehunyom csak a szemem, és erősebb izzásba kezdek, hogy messzire kergessem a palástként körbeölelő éjt. Mindeközben a térre csalog néhány, a sötétség függőnye mögül kiolvadó fiatal szerelmespárt: úgy keringenek körülöttem, kézen fogva, akár a megigézett molylepkék – csókszárnyaikon csapkodva körüldongnak, és édes kuncogó hangjuk lágyan elringat engem is. Hát mit adhatnék ezeknek itt én? Ezeknek itt bizony meg van mindenük.

Néha belülről dörzsölgetem a villanykörte szigorú falát, hátha megesik rajtam izzószállakból szőtt szíve és kienged. De a villanykörte kérlelhetetlen – és néha már azon imádkozom, hogy egyszerűen csak égjen ki, boruljon sötétségbe, talán akkor visszakapom elveszített szabadságom; kereshetek végre egy másik helyet magamnak. Persze annak is mi értelme lenne: ma már senki sem simogat lámpákat, mit számít, hogy melyikben lakom? És ott hát a kérdés: kialudhat-e vajon egy dzsinnt fogva tartó izzó?

Marad tehát a csönd, a magány, és én, a téren felejtett, rejtett és száműzött szellem. No meg az éjszaka. Az üvegnek fekvő, kibírhatatlan sötétség, amivel egyre nehezebben bírok csak szembeszállni erőtlen fényemmel. Hiányzik az emberi kezek szinte már elfeledett melege. Olyan hidegek ezek a városi éjszakák.

Az ablakon túli félelmek

Az ablak hív, makacsul, kitartóan, én pedig ugyanilyen kitartással próbálok ellenállni a hívásnak. Ám erőm fogy: ha reggel úgy érzem, hogy egész nap szembe tudok szállni az ablakkal, délután már bizonytalanodom, este pedig, amikor kitekintek, s látom, hogy a kereten túl a város éjszaka-festménye csüng hatalmas, fekete házaival, és az égről érett gyümölcsként lóg alá a hold, voltaképp fegyvertelenül állok eme szirénnel szemben.

Szirénnek hívom, mert csalogat. Nem énekkel ugyan, helyette képeket mutat, új és új tájakat, varázslatosabbnál varázslatosabb világokat; néha olybá tűnik, hogy zöld mezők terpeszkednek belvárosi házam előtt, olykor kék hegyek ormai hullámoznak végig az orrommal szemben. Ám szirén minden szempontból az ablak, csalogat, csalogat, de végül – tudom én jól – ragadozóként csapja össze fölöttem Vénusz légyecsapójához hasonlatos kereteit. „Mevagy!” – mondja majd talán, de hát egy ablak nem tud beszélni, én pedig csöndes beletörődéssel esem majd ki az utca szürke, kemény kockakövére, mereven, mint egy fáról lehullt ág, hisz akkor már a kapálózáshoz sem lesz semmi erőm. Jön majd az utca réműlt népe, néznek rám, majd fel, egyenest az ablakra, és találgatják, ugyan mi is történhetett itt. Természetesen engem tesznek majd felelőssé a történetekért, nem pedig a valódi bűnöst, az ablakot, amely átvett magán, és akkor én már képtelen leszek megvédeni magam a megalázó gyanúsítgatásokkal szemben. Pedig az erő, amivel sok éven át ellenálltam a csábításnak, tiszteletre méltó, még akkor is, ha végül, egy rövid pillanatra elhagyott.

Kezdetben függönyt raktam az üvege elé – sok éve már ennek –, no persze mit sem ért, a vászon fodrozódása egyre ablakot sejtetett maga mögött, maga a tudat is kísértett. A redőny sem jelentett védelmet, néha egész éjszakákon át

zörgette és dörömbölt rajta a kívül rekesztett, sértődött ablak, végtelenbe nyújtva minden esti percet, amelyet alva viselhet csak el az ember. Néhány hete odáig merészkedtem, hogy szekrényt toltam elé: behemót ruhásszekrényt, mozdítani alig bírtam, de az ablak ezt már valódi sértésnek vette, és intézkedése is sokkal határozottabb volt. Egy számomra elképzelhetetlen, erős mozdulattal – talán csak józan eszemet védi tudatalattim azzal, hogy el nem képzelem az erőt, amit ember soha ki nem fejtethet – felborította a szekrényt, kihullt fehér ingek és kígyóként magába tekerődött nyakkendőök fogadtak reggel.

– Ezt tovább túrni már nem lehet! – csaptam akkor az ablak párkányára, az meg csak felkacagott, és az egyiptomi piramisok képét vetítette a szomszéd bérház mögé.

Jól tudom, rég megírták valahol, hogy ki kell esnem azon az átkozott ablakon, de napról napra nap küzdök, még ha küzdelmem kilátástalannak, meg és el nem ismertnek is tűnhet a világ üvegen át rám kacsintó szemében. De kérdem én: tehet ennél többet egy ember?

Szerelmesek, éjszakák

Első történet

Éjszaka a város egyik végében bolyongok, míg te ugyanezt teszed a város másik végében. Olyan ez, mintha tudatosan felosztottuk volna egymás közt a várost, pedig hát nem így történt: mivel nem találkozhattunk, nem beszélhettük meg a játékszabályokat. Helyette magányosan tapogatózunk csak mindketten a frissen nyakunkba hullt sötét éjszurok-köpönyege alatt, sorra járjuk be a néptelen városi utcákat, eldőlt és álló kukák mellett haladunk el, s figyeljük az épületek ablakai mögül derengő hívogató pislákokat. Olyan ez pont, mint egy döntetlen a sakkban, amikor már csak a két király ácsorog a kiürült táblán. Sakkot semmiképp sem adhatnak egymásnak, de a találkozás is ki van zárva, hisz egyedül sakkot adni képesek. Egyszerűen ilyen a természetük.

Második történet

Ez a szerelmespár ismét az ágyban feküdt, a másik karjaiba bújva, miközben az ablakon túl kísérteties homályban ott derengett a hold.

– Védj meg! – kérlelte a lány, miközben szorosán hozzábújt a fiúhoz.

– Nem tudlak – válaszolta az meg, valahonnan a sötétből. – Ma este semmiképp.

A lány nem tudta mire vélni a dolgot: minden este védelmet kért a párjától, és minden este meg is kapta. De a mai éjszaka teljesen más volt, mint a többi.

– Minden este védelmet kérsz – magyarázta a fiú. – Én pedig minden este ígéretet teszek neked erre a védelemre. Szavamat rendre tartom, őrszem maradok, vigyázom rád,

amikor már elaludtál. De ma este nem fog már menni, túl soká voltam őrszem. Saját félelmeim, melyeket rendre visszanyeltem eddig, úgy felgyülemlettek az évek során, hogy nem viselhetek el még egy éjszakát, úgy, hogy én vagyok a te védelmeződ. Sokat védtelek már, és foglak még védeni nagyon sokáig, de ezt az egy éjszakát el kell most kérnem tőled. Ma nekem van szükségem védelemre, mert rengeteg éjszaka emléke kísért most. Kérlek, védj most te, még ha furcsa is, hogy nekem van szükségem oltalomra. De érts meg, túlságosan rettenetes most ez az éjszaka, hogy csak úgy szembe nézzek veled ilyen gyengén.

– Legyen hát így – egyezett bele a lány, majd néhány óra múlva aludtak mind a ketten.

Harmadik történet

Ha messzi szakít tőlem valami vonat zakatolása, keserű kattogása s a féktelen fékek fájó csikorgása, a falak között labirintus, bolyongok én meg, mint a Minotaurusz, egyetlen fáklya pislákja mutat csak utat. Egészen máshová vezet ez is, mint kéne.

Negyedik történet

Éjszakáról éjszakára ugyanaz a műsor: az óriás emeletes ház tetején szerelmespárok gyülekeznek, hosszú sorokba rendeződve, egymás kezét fogva lépkednek előre, hogy leugorjanak a tetőről, s ott lebegjenek a város fölött, a sötét, sötét égen. A városlakók egészen megszokták már ezt a látványt: a hízott hold előtt röpködő szerelmespárok keringőjét, ahogy lábujjhegygel érintve csak a felhőket egyikről a másikra rugaszkodnak, métereket ugranak a kihalt utcák fölött.

– Egy nap én is repülni fogok – mondogatják néhányan, csak úgy, fogadkozva maguknak, s nem csak afféle ígéret

ez, inkább elalvás előtti ima. Mások ezzel szemben a fejükre húzzák csak a párnát, s próbálnak nem odafigyelni az ablakon becsorgó fiatal, csilingelő kacagásra.

Ötödik történet

Sokan hiszik úgy, hogy a kérész, vagy más néven tiszavirág a legrövidebb életű teremtmény ezen a bolygón, pedig ez közel sem igaz. Létezik egy, a tiszavirágnál – amely csupán egyetlen napot él – rövidebb élethosszal megátkozott teremtmény, bár csak kevesen ismerik, ami nem csoda: rendkívül ritka állat, és a tetejébe éjszakai életmódot folytat. Élettartama mindössze egyetlen éjszaka; napnyugtakor bújik elő a tojásból, s kileheli törekeny lelkét kevéssel azelőtt, hogy felkelne a nap. Voltaképp neve sincs, csak annyit tudni róla, hogy egy madár: pompázatos toll fedí öklömnyi testét, csőre pedig kéken világít a sötétben. Gyomra, csak úgy, mint a kérésznek, nincs, mert minek is az neki. Alig pár órás működését evés nélkül is fenn tudja tartani. Tudni még róla, hogy éjszaka egyik szerelmespár ablakától a másikig rugaszkodik, leszáll, de csak egy pillanatra, beles, majd repül tovább, hogy reggelig végigjárja a város összes párjának elsötétített ablakát. Képzeltetik, milyen gyorsnak kell lennie, hogy egyetlen éjszaka leforgása alatt végezni tudjon a dolgával, és ha ez sikerül neki – valahogy még sosem vallott kudarcot – reszketve, fáradtan száll vissza a fészkére, hogy lerakja egyetlen narancssárga színű tojását, majd fejét a falevelekre hajtva elalszik, meghal. Néhányan szerették volna szerelemmadárnak elnevezni a kis jövevényt, de végül mindenki jobb belátásra tért. Hogyan is nevezhetnék el valamit a szerelemről, ami csupán egyetlen éjszakát él?

Minden tárgy magánya

Első mese

Hosszú nappalok után éjszaka végre hazatérve jogos a fáradtság, amely ágyba húzza, paplanok közzé szegezi testünket. Am a test fáradtságát egy ruha soha meg nem értheti, soha el nem fogadja; gyakori hát, hogy a szekrénybe akasztott zakók, a vállfára terített kardigánok és a fotel vagy ágy szélére fektetett nadrágok, összehajtott pólók és pulóverek nemes egyszerűséggel – fittyet hányva ránk, akik már rég alszunk puha párnáink közt – fogják magukat, és kísérlnek azon az ajtón, amin mi nem is oly rég betoppantunk.

Hogy dacból teszik, nem is kérdés. Magam már rég nem törődöm a szomszéd szobából átszűrődő ruha-susogással, ahogy a levetett nadrág lassan a cipőbe dugja szárait, ahogy a barna bőrvö eleven kígyóként csusszan az üres nadrág köré, vagy épp az ingujjak préselik a lyukakba az apró, kék gombokat. Kezdetben persze zavaró volt ez, hisz ha már az ember egyszer hazaér, annyit igazán kérhet, hogy ne legyen körülötte felfordulás. Ehelyett susognak a ruhák, kattan és fordul a zár, ahogy levetett ruháink az éjbe settenkednek, a lépcsőn iszkolnak lefelé a lábatlan cipők, vonszolva maguk után a nadrágot, amihez felül a magatehetetlen ing tapad – ó, felfordulás, de máris az utcára érnek, és baktatnak tova az éjben, ki tudja hová, a házban pedig ismét csönd uralkodik végre.

A város itt éjszaka sosem kihalt. Begombolt, de üres öltönyök caplatnak végig a járdákon fekete bőrcipőkben, kapapot emelve egy-egy találkozáskor, és fordulnak meg, ha ellibben egy szökkenő szoknya vagy bordó színű melltartó. A villamosra is felkapaszkodnak, ingujjak tekerednek a kapaszkodók köré, kabátok, gazdátlan zakók terpeszkednek az üléseken, és utaznak oda, ahová szerintük nekünk kellett

volna mennünk még a nap során. De mit tudunk mi erről? Semmit – fekszünk csak tehetetlenül a szobánkban, összegömbölyödve ágyunkon, akár egy bogár, és ha halljuk is jövés-menésük esetlen zaját, megfordulunk csak, és álmodjuk tovább épp megkezdett álmunk. Érezhetnénk ugyan magányosnak magunkat levetett ruháink nélkül, mégsem tesszük, hisz magányunk az övékéhez képest eltörpül.

Hajnal előtt már vissza is surrannak a kis csirkefogók, mint lesütött tekintetű gyermekek, bújnak rögtön a szekrénybe, mi pedig szokás szerint most is túlon túl elnézőek vagyunk. Úgy teszünk, mintha mit sem tudnánk az éjszakai kiruccanásukról; lábunkat rezzenéstelen arccal a nadrágba dugjuk, felöltözünk, kézzel kisimítunk néhány éjszaka keletkezett gyűrődést, és elindulunk, hogy fölkeressük azt a sok helyet, amit levetett ruháink már megjártak.

Második mese

A tőled kapott tárgyak fénye álmos kísértetként belengi az egyébként sötét szobát. Zölden foszforeszkálnak egy üvegajtós szekrény mögül, kacsingatva rám, közös perceket idézve – s azon gondolkodom, hogyan lehet az, hogy akármihez érsz, rögtön átveszi ezt a különös, túlvilági fényt. Teszem azt, emlékül adsz nekem egy hajcsatot – se színesebb, se nagyobb, mint a többi –, de elég, hogy a hajadhoz ért egykoron, a sötétben máris rögtön világítani kezd. S így van ez mindennel, amit csak tapintasz: ujjaid nyomán zöldes fény övez mindent, noha te erről talán semmit sem tudsz, s emiatt most zölden ragyog szobám.

Magányom tehát fényes, főként, hogy már testem is fénylik: miközben alszom, zöld fények villannak hunyt szemhéjam mögül, szépségesen szép álmokat festve, mikben átölelsz, és sóhajtva felviláglik szívem. Csókollak, s irigylem tőled ezt a képességet, pedig tudom, nem te, hanem szerelmünk az, amitől világít köröttem minden.

Nélkülem – ugyanúgy, mint nélküled – ez a sok-sok szép tárgy örökre, menthetetlenül elveszne a sötétben.

Harmadik mese

A villanykörte ismét csak kiég: pillanatnyi villanás, majd sötétség, a világ feketesége ismét becsorog az ablakon. Negyedjére cserélem ki, negyedjére is kiég, a sok izzó határozott, eldöntötték, itt és most sötétségnek kell lennie. Ki vagyok én, hogy ezt elvitassam tőlük? Leülök hát, és figyelem a téli éj szobába szökő fekete semmijét. Úgy hiszem, a kiégett körték parancsolták rám ezt a feketeséget, pedig a helyzet az, hogy csak ők akartak most egy kicsit a sötétben maradni.

Negyedik mese

Az éjszaka lavórjába csorgatott álmok kavarnak most egy kihalt város kivilágított utcáin: kacagva henteregnek macskakövön, mint pajkos kis szellemek az ábrándok drága kavicsai s néhány rémálom széndarabkája.

A kuka mögül egy kóbor macska párnázott lépései szöszmötölnek.

A hold hízott sárga krajcár – kráterektől tarkított időtlen arcát lassan ringatja egy, az aszfalton felejtett pocsolya, egy tegnapi vihar hátul hagyott jele. A felszínen szilánkokra törő sárga pózna-fények, elázott újságpapír friss tinta illata s magányban fekvő gesztenyék egy téren – álmok gördülő kis kavicsai, melyeken cipőtalpak csusszannak reggel.

A kóbor macska párnázott léptei. Mosott folt surran a tetők fölött, hulló cserepek csörömpölése, s a szárítókra akasztott ruhák, amiket éjszakára a teraszokra tűztek: ke-sergő kísértetek s lidércek sóhajoktól szakadó ajka.

Macskaszem sárgás villanása... elütött éjfél dobja le most cilinderét a földre... egy kukának dőlt rozsdás bicikli

magánya a téren... eldobott szemétkupacok szendergése sarkokban... paplan alól kinyúlt férfi és női lábak... szeretők ölelése s ifjú meztelen testek olvadnak egymásba... a falakon grafiti, magába harapó görbe vonalai messzire gurítanak egy épületet.

Elcsorgó álmok és macskakarmok koppanása valami tetőn.

A hold hízott, a világűr erszényéből kigurult krajcár.

Túl sok szín, túl kevés érzékszerv: ujjaink közül kifolyó képek pörögnek tovább a vásznon, melynek ilyenkor már nem akad nézője.

Ötödik mese

Minden tárgy magányos ezen a világon, amihez nem ér emberi kéz. Ember nélkül a tárgy csak tárgy: se nem mozog, se nem működik. Hasztalannak érzi magát, ha nem működtetik, ha senki nem tapintja – pedig számára egy gyors érintés is simogatás, egy kényszerű markolás is cirógatás. A teás kancsó is csak addig boldog, amíg a kéz kiönti belőle a teát, majd elkomorul, ha félreteszik, és irigykedve néz az ujjak ölelésében nyújtózkodó csészére.

Minden tárgy magányos ezen a világon, amihez emberi kéz épp nem ér. Pedig nem érhet: túl sok a tárgy, túl kevés a kéz, mindent érinteni egyszerre nem lehet, és ha lehetne, sem fecsérelnénk értékes szeretetünket élettelen dolgokra. A tárgyak legnagyobb tragédiája, hogy nem képesek átölelni egymást. Ha képesek lennének, nem lenne többé szükségük ránk.

A bőrönd kergetője

Avagy utazások muszájból

1

Sokan, ha rám néznek – persze csak lopott pillantásról lehet szó egy-egy város vasútállomásán, egy szürke, teliszemetelt peronon – úgy gondolják, na, ez az ember bizonyára szeret utazni. Gondolhatják, mert én folyton-folyvást csak utazok. Megállás nélkül szállok egyik vonatról a másikra, szaladok mindenféle kerekeken kicsivel a sínek fölött, nézem a messzibe szökő kihalt tájat két, számomra ugyanolyannak látszó település között – voltaképpen így telnek a napjaim.

Gondolhatják tehát, de nem gondolják, mivel folytonos utazásom miatt sosem találkozhatom senkivel sem újra. Mindenki csak egyszer lát, akkor, amikor épp valahová érkezem. Ismerőseim sincsenek, még csak ugyanazokat az arcokat sem láthatom napról napra, mint a legtöbb szerencsés, de szerencséjéről oly keveset tudó ember: nincs hely, ahol otthon érezhetném magam, s mint már említettem, számomra egyik város olyan csak, mint valahol egy másik. Azért, mert egyiket sincs időm alaposan megfigyelni. Helyette egyszeri ismerőseim azt gondolják csak, amikor meglátnak: „Nini, itt van ez az ember. Biztos hosszú útra készül, hisz’ ott van nála az az óriási, sötétzöld színű kerek bőrönd. Nagyobbat még nem láttunk. Igazán messzire és sokáig utazhat, akinek ilyen különös bőröndje van.”

Hosszú út lenne? Hát hosszúnak hosszú, és bizony soká is tart – magam már tizenkét éve szállok csak vonatról vonatra –, de tudom, ez az átkozott utazás soha nem ér már véget. Míg mások úgy hiszik, lebeg megöregedett szemem előtt valamiféle cél, egy szerető hely, egy távoli oázis, ahová

oly nagyon készülök, valójában csak ezt a sötétzöld bőröndöt üldözöm, az meg kerekein fut egyre csak előlem, és húz, ráncigál maga után földöntúli erővel. Itt alighanem tévedés történt. Odafentről mindenki útmutatást kap valamikor az élete során, hogy a világ melyik részére szánta Isten, vagy épp a sors, ahogy tetszik, magam csak ezt az öreg, zöld bőröndöt kaptam, amelynek el kellene vezetnie engem arra a helyre, ahová eredetileg szántak. De ez csak megy, sehol meg nem áll, sehol szét nem néz, ugrik le egyik vonatról felfelé egy másikra, én pedig már szinte szégyellem, hogy láthatatlan kötéllel ehhez a csökönyös bőröndhöz vagyok kötve, mint afféle súlyos teher.

A bőrönd csak nevet rajtam. A feladata az lenne, hogy helyet keressen nekem ebben a kietlen életben, csak épp azt nem veszi észre, mily nagyon megöregedtem már a hosszú utazás során. A tájba fúrt szemem alatti ráncok egymásra gyűltek; nekem már csak egyetlen hely kellene, ahol megállhatok. Legyen az akár egy vonat szemetes kabinja, mit érdekel engem, csak ne kelljen többé elhagyni. De hiába is kérlelem ezt a megbokrosodott, zöld bőröndöt, nem hallgat rám. A világ pedig teli van még városokkal, és egyik sem különbözik a másiktól.

2

Hová futhatnék, hová rejtőzhetnék el, hogy végre lerázzam magamról súlyos terhem, amely látszólag a világ végére, sőt, minden bizonnyal azon túlra is követne? Mit követne – kergetne! Nem tehetek mást, menekülök, mert úgy rémlik, ezt a menekülést szabta ki rám élethosszig tartó feladatképp a sors.

Ez a lehetetlen alak mindenhová jön utánam. Alig, hogy megérkezem valahová, alig, hogy eltölt egy új vasútállomás láttán némi öröm, a lehetőségek boldogsága, megint ott van Ő. Néz rám szenvedő, karikás szemekkel, megmarkol, és

próbál leteperni ott, helyben a földre, mindenki szeme látára, én pedig segítségért kiáltok. De ugyan ki hallaná meg a nagy nyüzsgésben egy bőrönd gyöngye kiáltásait? Minden erőmet latba vetve végül kicsusszanok a markából, és reszketve, riadtan ugrom fel egy másik, épp indulni készülő vonatra.

Hát persze, hogy követ. Ez az önelégült pojáca úgy hiszi, összetartozunk, de ebben nagyon, nagyon téved. Csupán egy helyet szeretnék magamnak a világban, messze, messze tőle, de úgy látszik, a küzdelemnek folytatódnia kell tovább. A világ pedig teli van még városokkal, és egyik sem különbözik a másiktól. Most mondják meg!

Papír és tenger

Avagy mesék a lehetőségről

A papírról

Egy fehér papír több titkot és lehetőséget rejt, mint a bolygónk szféráin túl feketén terpeszkedő, minden kíváncsi szemet magára vonzó végtelen fekete űr. Gondolják csak el, mennyi halhatatlan mű – irodalmi remek, tudományos áttörés, minden ízében tökéletes zenedarab – született papírra, hány, de hány emberi aljasságot lezáró békeszerződés, a társadalmi jólétet megrendszabályozó nyilatkozat és alkotmány, az emberi kapcsolatokat alakító levél köszönheti létét egy üres papírosnak. Aki fehér papírdarabot vesz kézbe, hirtelen lehetőséget kap arra, hogy maga is alakítson egy keveset ezen a világon. Egy, a haladást és fejlődést elsődleges céljaként megnevező világban az emberek mindennap üres papírokat adnak fel egymásnak lezárt borítékokban, így a reggeli kávé fölött bontogatva a levelet mindenki újra és újra szembesülhet azzal, milyen korlátlan hatalommal rendelkezik, pusztán azért, mert ember.

Másrészt persze a fehér papír félelmetes is lehet: végtelen és beláthatatlan kimenetelű lehetőségekkel kecsegtet, s a józan címzett hirtelen nem is tudja, mit kezdjen ekkora hatalommal. Ilyenkor összegyűri inkább a kapott papírost, és mélyet sóhajtva kiterül az asztalon, miközben az emberiség nagy lehetőségeivel szerte a világon megtelnek a kukák.

Az utazó kád

Különös álomból riadtam fel ezen a reggelen. Az éjszaka során egy fehér, klórszagú fürdőkádban ültem, amely lá-

gyan ringatózott a végtelen kék és zöld tenger habjain, miközben lassú csónakként haladt előre az ismeretlen felé; a porcelánnak ütköző hullámok fáradt loccsanásokkal lökdösték előre céltalan hajóm. Az utazás távrolról sem volt megnyugtató élmény: nem éreztem az előttem feszülő háttérrel valószínűségeket ígérő, egyedül arra gondoltam akkor, hogy szüntelenül távolodom csak valamitől, ahelyett, hogy valahová érkeznék. Minden a fürdőkádnak csapódó hullám fokozta ezt az érzést, és bár nem volt egészen világos, honnan is indultam, mely irányból vette kezdetét ez a végtelenül magányos és szomorú utazás, az elhagyott part hiánya minden más érzést maga alá gyűrt, s mivel emlékképeim nem voltak a hátul maradó földdel kapcsolatban, a képzelőerőmet használva festettem gondolati szemem elé egy sárga homokból álló barátságos partszakaszt, a lágy szélben kellemesen ringatózó pálmafákkal. Ide akartam én visszajutni.

Ekkor utazó kádam alatt a vízben növekvő, sötét árnyékok kontúrjai kezdtek kibontakozni: a mélybe tekintve egyre élesebben kivehetőek lettek a gyülekező óriás tintahalak csápjaikkal felém nyújtózkodó árnyképei – a mélység szörnyei egymásba kapaszkodva járták keserű körtancukat, végül pedig egy szavakkal leírhatatlan óriási kar tört elő a habok közül, s rántotta a mélybe sodródó bárkámat. Miközben szigorú csőrök felé vonszolt ezer és ezer éhes, kérlelhetetlen csáp, fel-felvillant egyik-másik szörny mozdulatlan, fekete szeme: ezek a szemek szinte már bocsánatot kértek, mondván, hogy képzeletbeli lidércként nekik sincsenek lehetőségeik.

Egy utas lehetőségei

Ismét csak a buszra vár ott az az ember. Nézzék, milyen elégedett a világgal és önmagával, lehetőségeivel és korlátaival! Ahogy magabiztosan a menetrend mellett áll, kezé-

ben valami táskával, és várja, hogy beforduljon végre a sarokról a sárga autóbusz, amely majd elviszi valahova, éppen oda, ahová menni készül.

Talán úgy hiszi, szabad ember, aki saját döntései szerint él, és elképzelése szerint saját akaratából ácsorog ott, a beton ama néhány négyzetcentiméterén, amit kedve szerint választott ki. Pedig dehogy. Ha jobban megfigyelik, azért áll ott, mert már minden várószék foglalt – idős hölgyek és robosztus arcú, kalapos férfiak foglalják a fehér rácsból szőtt ülőalkalmatosságokat. Távolabb pedig semmiképp sem állhatna, mert ha így tenne, nem férne föl a buszra.

Le is ülhetne a földre, vagy egyenesen lefekhetne – vágának közbe Önök, de ha jobban belegondolnak, emberünk ezt sem teheti meg. Gondolnia kell társadalmi helyzetére, arra, hogy milyen könnyen nevetségessé válhatna mások szemében, ami rengeteg kellemetlenséghez vezetne. Nem is beszélve arról, hogy összepiszkolná a ruháját, vagy könnyen felfázna így, télen. Haza se mehetne, elvégre alighanem várják már a munkahelyén, és igencsak megkeserítené életét, ha megorrolnának rá.

Vár tehát azon a helyen, amit hite szerint ő választott, valójában azonban épp hogy azon a helyen várakozik, ami az egyetlen választása lehetett. Toporoghat persze egyhelyben, balra vagy jobbra fordulhat néhány centimétert – ebben valóban megilleti őt a szabad akarat kegye. De ez olyan apró mozgástér, ami figyelemre és említésre se méltó.

Legszívesebben átkelnék az úton, hogy közöljem vele ezt, de nem tehetem. Sorsom a szemközti buszváróba szorít, néhány négyzetcentiméternyi betonhoz szögez, ahol előírás szerint lennem kell, és várni egy teljesen más irányba tartó busz érkezését. Mindegy persze, hogy melyikünk busza merre tart. Sorsunk közös, és az út is mindig ugyanúgy fejeződik be.

Fények a mélyből

Mélytengeri életem során, illetve hát okán, még sosem találkoztam azzal a különös jelenséggel, amit felsőbb régiókban „napfénynek” neveznek. Óriási tintahal társaink gyakran hoznak hírt odafentről: köztudott, hogy ők a legnagyobb mélységekből is képesek a sok száz méterrel a fejük fölött terpeszkedő felszínre bukkanni, anélkül, hogy bármi bajuk esne, és mivel óriási – gyakran tíz-húsz méteres – karjaikkal hajtják fölfelé magukat, nem is tart túl soká ez az út.

De én, a csöpp mélytengeri medúza lassú lebegésemmel, minden mellett oly nagyon eltörpülő méreteimmel nem is álmodhatok róla, hogy valaha megpillanthatom ezt a sokat emlegetett, „napfényes” felszínét. És bár noha sokszor emészt a kíváncsiság, az utóbbi évek során magammal is sikerült már elhitetnem, hogy jobb nekem idelelni, ahol egy csöpp „napfény” sincs. Mert valóban – noha teljes feketeségben élünk mi itt lenni, lebegünk a jéghideg vízben, mintha csak az űrben lennénk, a saját pislákoló kék és vörös, sárga és fehér fényünk az egyetlen, amit a világnak adni tudunk. Különlegességünk ebből a hol erősebb, hol lanyhább kísérteties izzásból ered, odafönn pedig – ahol mindent, de mindent fényt borít – törekeny fényünk eltűnne, valósággal elfolyyna az égen lévő óriás medúza, a Nap szigorú izzásában.

Egyszerűen eltűnnénk, pedig hát így is oly közel állunk az eltűnéshez: egy árok alján lebegünk csak álló nap, tesztünk – amely jórészt tengervízből áll, mintha magunk alkotnánk a végtelen óceánt – pedig észrevehetetlen, kocsonyás hártya. Fényünk nélkül – mely úgy dereng elő zselészerű bőrünk mögül, mintha maga a testbe költözött lélek lenne – végleg elvesznénk, feloldódnánk a körülöttünk mindent kitöltő átláthatatlan vízben. Egyetlen lehetőségünk tehát, hogy folyamatosan izzunk, s tesszük ezt, amióta csak

világ a világ; néha egyikünk-másikunk kialszik ugyan, de rögtön felizzik egy új, még nem látott társunk, s biztosít róla, hogy nem győzött még le a mindent felemészteni kész feketeség.

Egy újtjára indított gép

Ezen a napon az idős férfi levelet kapott egy ismeretlen címezettől. Amikor kinyitotta, legnagyobb meglepetésére a borítékból egy üres fehér lap nézett vissza rá. A férfi sehogy sem értette a dolgot.

Végül az unokájának kiáltott, aki széles mosollyal az arcán szaladt a konyhába, a nagyapjához.

- Van egy ötletem! - mondta megsimogatva a gyermek haját, majd ráncos, reszkető kezei egy repülőt hajtogattak az üres papírból. Amikor kész lett, átadta a kisfiúnak, és azt mondta, dobja csak ki az ablakon, meglátja, milyen magasra fog szállni. A férfi kinyitotta neki a konyha ablakot és lenézett a tízemeletnyi mélységbe, amitől egy pillanatra meg is szédült. Majd félreállt, a fiú pedig kacagva újtjára indította a kis gépet.

A nagypapa és a fiú még sokáig csak álltak az ablaknál és nevettek, miközben egy érkező szellő felkapta a kis repülőt, és messzire hajtotta, egy testetlenül fodrozódó felhő felé. Olyan volt ez a kacagás, mint valami ébredés.

Amikor egy olló elvész

Mint marionett bábuk, mocomrognak kinn az utcákon az emberek. A város szürke betonja egy színpad nyikorgó deszkái: hosszú életfonalokról lecsüngő bábuk szállnak felfelé buszokra, topognak lépcsőkön, ülnek egy asztal körül a konyhában. Néha-néha egyik-másik fonal úgy a másikba gabalyodik, hogy képtelenség többé néhány embert különválasztani. Szerelem, mondják. De látják ezek, hogy hosszú fonál lóg a hátukról? Csüngnek csak rajta, míg odafönn eldöntik, most épp merre rángassák őket. Hogy megijednének ezek felfelé nézve az őket ráncigáló kezet megpillantva; persze sosem fogják látni. Voltaképp azt sem, amikor elindul a kéz és végül elvágja a madzagot, ők meg tehetetlen fadarabként esnek össze, ott ahol épp vannak. Mozdulatlan, sötét fabábok. Egyedül ezek a szalagok világítanak a sötétben. Éjszaka mintha óriási villódzó medúza lógatná lábait a város fölött, hosszú, fényes csillók járnak álmosító kerिंगőt magasan az épületek fölött. Ilyenkor olybá tűnik, mintha egymással táncolnának a lelkek, melyek igazából ágyban forgolódnak csak, öntudatlanul; talán pont amiatt álmatlanul, hogy nem is ismerik egymást.

*

Reggel egy óriási olló – mint afféle különös fekete madár, „szemeivel” csapdosva nyitott ablakomhoz repült, és különös károgással kiabálta arcomba számomra érthetetlen mondandóját. „Kár, kár!” – szakadt ki élei közül, én pedig valósággal megrémültem, gondolkodás nélkül rácsaptam a két üvegszárnyat, szinte hogy már a fal is beleremegett, s kiáltottam is neki: – Ide ugyan be nem jössz, hess hát innen! – még legyintettem is felé, mintha vékony

tenyerem egyetlen levegőre mért csapása elég lenne hozzá, hogy eltávolítson egy ilyesféle rémet; pedig dehogy.

Ágyba bújva, reszketve egy paplan alatt hallgatom csak a szobát betöltő koppanásokat, a repedő üveg hangját, s figyelem, hogyan születnek és terjednek a repedés-pókhálók ablakomon. „Nincs nekem erre időm!” – villan át agyamon a gondolat, de tehetetlen a düh: nincs mit tenni, hogy is kezdhethné meg csakúgy napját bárki is, akit ilyesfajta kellemetlenség ér már kora reggel.

Csapdos csak az olló, éhes szájként tátognak élei, és mintha azt mondaná: „Itt vagyok! Azért jöttem, hogy közepeen kettényessem hálószobád, és semmiféle hatalmad nincs rá, hogy megállíts engem. Ha van egy csöpp eszed, belátod magadtól is, a legjobb lenne hát, ha rögvest szabad utat adnál nekem; mi több! Kézbe is vehetsz, szétnyesheted te magad felépített kis világodat, hogy némileg ezzel is megkönnyítsd az én dolgom. Olyan sok ablak van még ebben a városban, bizony elkél olyankor a segítség. Persze te csak remegsz, ott, azalatt a paplan alatt, és elhiszed, úgy hiszed, életedre törtek. Míg ezen rágódsz, valósággal megfojtod magad azzal a takaróval, pedig levegőre szükséged van. Nyisd ki, nyisd ki hát az ablakot!”

*

Atroposz, a kérlelhetetlen magához ölelte térdeit, és bánatos tekintetét a messziségbe fúrta. Olyan szorosan tapasztotta a távoli horizontra – az örök vonalra, ahol a Föld és az ég egymásba forr, egymásnak fut mint megannyi hordalékot hömpölyögtető hullám –, hogy szinte maga is megrémült, megbabonázza őt a végtelenség, képtelen lesz felállni és hazamenni, pedig már várják őt otthon. Őt, a kérlelhetlent és persze az ollót, amely valójában sokkalta kérlelhetlenebb önála is. Mi több, az igazság az – bár ezt csak igen kevesek tudják, voltaképp csak ő maga, testvérei pedig

alighanem csak sejtik –, hogy ő maga se nem kérlelhetetlen, se nem dacos. Minden makacsságát attól az ollótól kapta, vagy még inkább kölcsönözte, amellyel kénytelen elvágni minden ember sors-fonalát. Klóthó, Lakheszisz és Atroposz, a „moirák”, a „három sors istennő”, ahogyan ismerik csak őket, és nem győzik megemlíteni, milyen fontosan ők hárman, hisz az isteneknél is nagyobb a hatalmuk, még a mindenható Zeusz sorsa is az ő kezük között fonódott. Régi felállás már ez: Klóthó megfonja az élet fonalát, Lakheszisz keze alatt születnek a mindennapi történések, a kalandok, a szerelmek, és Atroposz... Bizony, Atroposz; minden fonalak elnyisszantója, a szükségszerű végzet. Hát nem neki adatott itt a legnehezebb munka? Persze nem az ő munkája ez sem, hanem az ollóé, amit az éjszakától kapott. „Neki csak az ujjait kell a szemeibe dugnia, az olló elvégzi, amihez senkinek nem lenne ereje elvégezni” – mondta Nüx, amikor először a kezébe adta a szerszámot, Atroposz pedig kérlelhetetlenné vált: nyeste és nyeste a kezei közt futó színpompás szalagokat, millió ember más-más fényű életét, szemeit pedig olykor-olykor valósággal elpárásította a könny. „De hisz még túl fiatal! De hisz olyan sokan szeretik!” – nyöszörögte a kezében csattogó szerszámnak, de az rá se figyelt, meg se állt egy pillanatra sem, hogy átgondolja a felé intézett szavakat, igazából még csak magyarázkodni se magyarázkodott, kísérletet sem tett rá, hogy észérvekkel meggyőzze a gyenge lelkű Atroposzt, ennek bizony meg kell most történnie. És persze hiába jöttek az istenek, kívén, hogy egyes halandókat, akiket úgy szerettek, hozzon vissza az életbe rövid időre, nem, nem és természetesen nem – íme hát a kérlelhetetlenség, amiről oly sokat beszélnek. De nem az övé, hanem az ollóé, hisz' ha rajta múlna, senki se halna meg soha, ha a csöndes Atroposzt kérdezné meg végre valaki, minden másképp lenne ezen a világon. Csatt, csatt.

De most, hogy az olló eltűnt... Atroposz szorosan magához ölelte térdeit, bánatos tekintetét a messziségbe fúrta. „Mi lesz most?” – kérdezte magától újra és újra, miközben egyre sötétebb színt öltött magára a horizont. „Ha olló nélkül térek haza, el kell viselnem Klóthó és Lakheszisz haragját. Nem, nem is haragját, elvégre mi okuk, mi több, mi joguk lenne is erre a haragra, nem tartozom én nekik semmiféle számadással, se nem feljebbvalóim, se nem munkatársaim ők, hisz' mindegyik feladat oly komplikált önmagában is, hogy külön munkának minősül. A születés, az élet pedig független a haláltól, mivel létezik örök élet, csupán egy olló kérlelhetetlensége hiteti el mindenkivel a Földön, ez az élet természetes menete. És létezik-e vajon munkaterv, kiadott parancs, amely megmondja, hány embernek kell meghalnia egy nap, hogy tovább forogjon a világ? Nem, nem létezik, vagy ha létezik is, nekem semmi tudomásom róla, és nem nekem szól, hanem az elveszett ollónak. Nem haraggal néznek majd tehát, hanem végtelesen lesajnálóan... Mert hogy ők, amióta csak világ a világ, nem engedtek meg maguknak efféle hanyagságot. Persze, hát egy méretes rokkát hogyan is lehetne elveszejteni... Egy aprócska olló viszont egészen más. De mit sajnálkoznának? Sem feljebbvalóim, sem munkatársaim, testvéreim csak.”

Az igazság persze, hogy Atroposz csöppet sem a lesajnáló tekintetektől félt, attól, hogy testvérei kigúnyolják, smától minden adandó alkalommal felemlegetik majd kacagva trehányóságát. Félelmetesebb volt elveszett kérlelhetetlensége, vagyis hát a kérlelhetetlenség látszata, amelyet mindezidáig ettől a gyűlölt, de valahol irigyelt ollótól kölcsönzött. Mihelyst hazaér, egyből feltűnik majd az otthoniaknak: Atroposz közel sem olyan erős, mint azt hitték. Nem is ő volt eddig erős, hanem csupán az olló, amit kézbe adtak neki. Nem is dolgozott ő jól, az olló végezte el mindezt a munkát. Nem is ér ő semmit sem. Az elveszett ollónak van csupán jelentősége.

És onnantól kezdve az istenek sem jönnek többé kérni, mi több, lesajnáló tekintetek sem lesznek, egyszerűen levegőnek nézik majd az eddig oly nagyon csodált és rettegett Atroposzt, aki évezredekken keresztül mást se tett, csupán elhallgatta saját tehetségtelenségének és értéktelenségének titkát.

*

– Mi a baj, gyermekem? – kérdezte Nüx, amikor végre a világra szállt az éjszaka, s a pusztában rálelt a földön alvó leányra, Atroposzra. Atroposz pedig sírt, anyja szurok-vál-lára hajtván elnehezdedő fejét, könnyeivel áztatva át az arcát simogatóan beborító fekete hajzuhatagot. Mindent elmondott neki, az elejétől a végéig, majd onnan ismét az elejére térve, Nüx pedig, sötét szárnyait egymáshoz dörzsölve, mosolyogva hallgatta végig a lányát.

– Jól van, jól – mondta végül, mikor elállt a panasz áradat, ujjáival csipegetve le a drágakövé változó könnyeket. – Sejtettem én, hogy előbb-utóbb bekövetkezik ez, ne hibáztasd hát magad érte. Az ollót nem elhagytad, hanem megszökött, és bizony régóta kereste már az alkalmat erre a meglépésre. Hogy ilyen sokáig helyben tudtad tartani, csak érdemedre válhat. Ne becsüld le magad! Nem azért kaptad az ollót, hogy elvégezd vele a feladatot, hisz' amint láttad, elvégzi az magától is. Azért adtam neked, hogy zabolázd legjobb tudásod szerint, hogy zabolázd, mert megállítani nem lehet. Ha ezen az ollón múlna, minden fonalat még ma áthatítana éleivel, hiszen készítője nem tanította meg a mértékletességre. Neked, Atroposz nem kell kérlelhetetlennek lenned. Neked mértéktartónak kell lenned. Annak, aki kérleli a kérlelhetetlent, még akkor is, ha tudja, fölöslegesen intézi hozzá szavait. Ennél többet senki sem tehet, de legalább ennyit is meg kell tenni. Milyen nehéz feladat is a lehetetlennek dacolni, igaz lányom? Igaz, igaz, ezért is bíztam rád

ezt az ollót. A te erőd a meg nem hallható kérésből fakad, s gondold csak bele, milyen nagy terhet veszel le mindenki válláról csupán azzal, hogy helyettük is szüntelen kérsz. Feladatod alighanem a legnehezebb ezen a világon, és ezt jobb, ha az eszedbe vésed. No de jöjj, felejtsd el a sírást, keressünk neked egy új, még az előzőnél is kérlelhetetlenebb ollót, akihez eztán intézheted meg nem hallgatott szavaid.

*

A felhő tetejére épült ollógyár – ahonnan Nüx eredetileg az ollót hozta, hogy aztán rábízhatta Atroposzra – hosszú évek óta bezárt; elhagyatott, ódon épülete magányosan sodródott az érkező áramlatokkal hegyek, tavak és városok fölött. Hiába is kongatta ajtaját Nüx, hiába is lesett be az ablakon, csak az épület belsejében terpeszkedő kényelmetlen csönd feszült a falaknak nagy erővel, készen rá, hogy kártyavárként összedöntse a köré épített gyárat.

Nüx már fordult is volna vissza, ám ekkor mégiscsak kinyitotta valaki a gyár ajtaját. Egy öreg, hosszú szakállú, reszkető lábú aggastyán állt előtte, kezein régi és friss vágások nyoma, homályos tekintete ködként gomolygott koponyájában.

– Már csak én maradtam – mesélte az öreg, miután be-tessékelte Nüxöt a gyárba. – Tudja, erről a gyárról itt mindenki megfeledkezett. Csódba ment, elvégre az egyetlen termékét évezredekkel ezelőtt köpte le magából egy hosszú futószalag: a halál ollóját, amely tudomásom szerint végül Atroposz óvatos kezébe került. És persze hogy megijedtünk, mi, a gyári munkások ettől az ollótól, csattogó éleitől, amely kész volt rá, hogy bekebelezze a világot. Valósággal elborzadtunk, amikor megláttuk. A munkások reszketve adták ki kezük közül az ollót, közvetlenül ezután pedig ijedten szétszaladtak, lepotyogva mind a felhőről. Egyedül én maradtam hát.

- Borzalom - mondta erre Nüx, a fejét csóválva. - Hát mi lesz így a világgal? Csak szükség van egy ollóra, amivel elvághatjuk a sors fonalát... Vagyis ami elvágja önként, úgy, hogy kérni sem kell rá. Egy kérlelhetetlen ollóra mégiscsak szükség van ezen a világon, máskülönben kitör a káosz. Az emberek nem küzdenének már odalenn úgy a céljaikért, ha nem lenne záros határidejük rá, hogy tegyenek valamit ezen a világon. Mindig csak holnapra hagynák, vagy még inkább holnaputánra, s nagy hirtelen megállna minden.

- Értem én, értem - bólogatott az idős férfi ősz fejével, idők során összegubancolódott szakállából pedig bogarak szaladtak elő. - De talán van megoldás.

- Van itt valahol egy olló? - csillant fel Nüx éjből szótt fekete szeme.

- Olló az nincs - tárta szét csont-sovány karjait a férfi. - De van itt más, ami talán jó lesz. Amikor mindenki szétszaladt a gyárban, én maradtam, mert hittem benne, hogy kezdhetünk még valamit ezekkel a gépekkel. A hosszú évek végül engem igazoltak: mint kiderült, a valahai ollógyár alkalmas rá, hogy mást is legyártson.

- Mit gyárt most?

- Zongorahúrokat - vallotta be az öreg. - Nem is akármilyeneket. Kérlelhetetlen zongorahúrokat. Látja a kezemen ezeket a sebeket? Ezt bizony nem az olló okozta, hanem ezek a húrok. Olyan kérlelhetetlenül vágtak ezek a húsomba, hogy biztos vagyok benne, egyik-másik sosem forr már be. Ez persze kérlelhetetlenségüknek csupán az egyik tanújele. A másik a zene, amit ezekből a húrokból elő képes csinálni egy zongora. Olyan kérlelhetetlenül szép zenét halandó még nem hallott. Olló sajnos nincs, de ezekkel a húrokkal tudok szolgálni. Vigye el őket, kérem, és majd meglátja, tudja-e őket használni.

Nüx csak mosolygott, majd bólintott.

- Biztos vagyok benne, hogy tudom őket használni. De mondja, akad itt egy elvihető zongora is?

*

Így kapta meg végül Atroposz hangszerét, a zongorát, és egy néhány lapból álló kottát, melyet Nüx a következő szavak kíséretében adott át lányának: – Elég hát a halálból, drága Atroposz. Sok éven át figyelted könnyekkel a szemedben a sorsfonalak átvágását, azt, hogy milyen kegyetlenül dolgozik a kezedbe adott kérlelhetetlen olló. Ideje, hogy megpihenj, és valami olyasmivel foglalkozz, ami nem öli, hanem építi szépséges lelked. Mától a művészet, a zene istennője vagy, nem pedig a félt halálé. Itt van hát ez a kotta, mindennap leülsz majd és végigjátszod a benne szereplő darabokat, elejétől a végéig, az első hangjegytől az utolsóig. De sohasem többet, mint az elő van írva: akár a művészet, akár a halál istensége vagy, mértékletesnek kell lenned. Atroposznak, a mértéktartónak. És most játsz, gyermekem! Hozz a lelkeknek megnyugvást és boldogságot, tudom, a hosszú évezredek alatt másra sem vártál!

És Atroposz megcsókolta édesanyját, majd leült a zongorához. Hosszú ujjai a billentyűkhöz értek.

*

Ismét ez az óriásmedúza-lebegés a város fölött. Az éjszaka puha szárnyai betakarják a világot és az épületeket, egyedül csak az ágyban forgolódo emberek hátából kinőtt fonalak világítanak itt az éjben. Zöld, kék és sárga izzás, fényük megolvad és lecsöpög a betonra. De hallga' csak, mi ez? A gomolygó fellegek fölött lágy zongoradallam terpeszkedik, a halk melódia elkeveredik a házak közé telepedett végtelen csönddel. Ki játszik vajon? Ki pallózza ki gyönyörű muzsikájával az éjszakát? Patt-patt. A világító fon-

alak pattanása. Minden hangjegy valósággal szétrobbant egy égbe szökő fonalat. Megszűnik az izzása, véget ér a keringő: összetekeredett kígyóként fekszik a földön, vagy csüng le egy lámpaoszlop oldalán. Néhány ágyban pedig nincs tovább forgolódás: megpihen örökre az álmatlanságtól oly nagyon fáradt bábu. Tagjai merev vonalakként az ágyon túli falakra mutatnak. Édes Istenem, városunk fölött maga a kérlelhetetlen halál zenél.

Egy porond panasza

Hölgyek és urak, lányok és fiúk, mélyen tisztelt nagyérdemű! Tessék, csak tessék, lépjenek közelebb bátran, és vesse-
senek egy pillantást a világ legkülönlegesebb cirkuszára!
Van itt, kérem, minden, ami szemnek és szájnak ingere:
gyönyörű akrobata lányok, bajszos erőművészek, trapézon
rugaszkodó, kötélén egyensúlyozó, a haláltól mit sem féltő
artisták. Lovas gyakorlatok, zenebohócok és zsonglőrök,
csak tessék, tessék, senki sem fogja megbánni, hogy jegyet
váltott az évszázad előadására. Jönnek? Ugye jönnek?
Mondják, hogy jönnek, mert ez az előadás itt mindjárt kez-
detét veszi.

De persze senki sem jön. Senki, pedig már javában tart a
műsor, és ismét én vagyok az egyetlen nézője a ma esti fel-
lépésnek. Néző, cirkuszigazgató és porond, mindez egy
személyben, alászolgálja. De hát mi lesz így velünk? Hogy
ez az egész az én hibám, az bizony nem is kétséges. Társu-
latom végzi, amihez a legjobban ért, és ne higgyék, hogy
akár egy pillanatra is lazsálnának. Mindennapos fellépés-
eiket egész napos gyakorlások előzik meg, kora reggel éb-
rednek, és késő este fekszenek csak le, minden erejüket
felemészti ez az átkozott cirkusz. Képzeltetik, ezek után
milyen nehéz nekik megmondani az igazat, hogy a hosszú
évek alatt senki sem volt még kíváncsi az előadásukra.

Szóval ez az egész az én hibám. Ha valaki itt nem végzi
megfelelően a feladatát, az csakis én lehetek. Valamit csak
rosszul csinálhatok, mert a műsor maga tényleg pazar,
sosem láttak még ilyen bátor akrobatákat, nekem elhihetik,
és mégis üres a nézőtér. De akkor hát mi lehet a probléma?
Miért nem kíváncsi senki csodált, hátamon hordott társu-
latomra? A válasz egyszerű: csupán azért, mert az én háta-
mon van ez a társulat. Ha végre új porondot találnának
maguknak, valaki bizonyosan felfigyelne rájuk – túl szürke

vagyok én ahhoz, hogy magamra vonzzam a tekinteteket. De akarom én, hogy új porondot találjanak ezek maguknak? Csöppet sem, hisz különlegességem egyedül abból áll, hogy én hordhatom vállamon ezt a fantasztikus csapatot.

Hölgyek és urak, lányok és fiúk, mélyen tisztelt nagydemű! Tessék, csak tessék, lépjenek közelebb bátran, és veszenek egy pillantást a világ legkülönlegesebb cirkuszára! És most jönnek, jönnek is egy páran, de megint nem a cirkuszt látják, kizárólag csak engem. „Itt van megint ez a mocskos kutya – mondják. – Atyaég, és még bolhás is, Na, nem mész' innen? Takarodj!” És ekkor megdobálnak, hatalmas lábukkal toporzékolva, kezükkel csattogva messzire kergetnek, vissza abba a sikátorba, a kukák mögé, ahonnan előbotorkáltam alig néhány perce.

„Ó, de nem sima bolhák ezek!” – mondanám én, de hát fáradt ugatásomból semmit sem értenek. – „Ez itt kérem a világ legnagyobb társulata, az egy és utánozhatatlan bolhacirkusz.” Hát persze ugathatok én nekik, amennyit akarok. De csitt! Már javában tart a műsor, és ismét én vagyok az egyetlen nézője a ma esti fellépésnek. Oldalamon fekvé figyelem, hogyan pattognak hasamon, a lengő trapézban a szőrömbé bújt parányi artisták, és hogyan dülöngél részeget imitálva a festett arcú bolha-bohóc. Látszólag fel sem fogják, hogy mindez értelmetlen. Fülemben újra és újra visszacseng az emberek szigorú hangja: „Itt van megint ez a mocskos kutya” – mondogatják azok a kétlábúak és nem érthetik meg, hogy ha egyszer is megfürödnék, végleg elveszíteném őket, a drága, drága társulatomat. Uगतok tehát, hogy figyeljenek, és futok, amikor kergetnek – mást nemigen tehetek.

Most pedig lemondóan figyelem, ahogy fekete orromra kiül a zenebohóc, fájdalmasan áriázni kezd, és úgy döntök, ezúttal vele nyúszítok, ahogy csak a torkomon kifér. „Milyen fájdalmas az élet” – vinnyogok én, a világ legszürkébb kiskutyája, bundámban a fényes társulattal. „Milyen igaz-

ságtalan a világ” – visítja a kukák közül a négy lábon járó pondró porond. „És milyen vakok is vagytok, emberek” – kesergek a városi házak felé emelve fejem.

„Ej, ez a rohadt dög már megint a holdat ugatja!” – halom az ablakon kihajoló népek szigorú kórusát, és futok, amilyen gyorsan csak tudok a felém hajított lyukas cipők elől. Társulatom pedig sok lábbal kapaszkodik a szőrömbe, szorítják, ahogy csak bírják a szálakat, reszketve kapaszkodnak ezek, nehogy lefújja őket a szél. Ó, pedig hát mennyivel jobban járnának.

Minden mindenhez fordul

Madarak születése

A világ szélén tűz ég, s ennél a tűznél egy öregember ül. Arcát ráncok erdői, az idők során – talán több ezer év alatt – a bőrébe vájt labirintusok borítják; s teste egy keményre fagyott, piszkos lepedőkbe van csak csavarva. Reszkető keze kiszáradt ágakat és fekete fák lehullt, már porladó kergét hajtja újra és újra abba a tűzbe, aminél melegszik. A tűzből pedig sötét pernye ugrál egyre a szürke ég felé, s ahogy az északi szél belekap, és messzire fújja, a sok repkedő fekete pernye szárnyakat növeszt, s ében-sötét madárrá, varjúvá válik. Így születnek, s röpködnek messzire a varjak, csapatostul hömpölyögve végig városunk fölött; leleszállva parkokban, az eldobott szemetet, csörgő zacskókat és áttetsző üvegeket csörgetve hosszú, kemény csőreikkel.

Az ember a világszéli hidegtől borzong, ha ilyenkor rájuk néz.

Körforgás valami tetőn

Kísért megint egy álom – olyan már, mint éjféli kísértet, aki nem vár bebocsájtásra, hanem láncoktól megkopott kezével maga tárja ki a szoba ablakát, s besurran egy fagyos szellő formájában. Ebben az álomban a háztetők fölött járok: vagyis egy ház tetejének a gerincén egyensúlyozok lábbal; fölöttem a kövérre hízott hold halovány pallosa, alattam pedig – mert hogy igencsak magas ez a tető –, alszik mozdulatlanul, s csöndben a város. A sötét ablakok mögül képregény-buborékok szűrődnek csak elő: s minden buborékban látom, hogy mit álmodik épp a lakásban alvó. Ahogy így bukdácsolok előre – osonva, akár egy macska – irigykedve figyelem csak a többi szendergő illékony álmait:

hömpölygő folyók és tenger, lassan hintázó kishajók, vagy póré és forró ölelések. Amott egy családi vacsora képe – az asztalt körül ülő mosolygó arcok, s máshol egy réten fekvő meztelen test int valamit a felhőknek.

Végül aztán a saját buborékomra lelek, s meglátom benne, ahogy állok ott a tetőn, bolyongok elveszve a házak felett, mint egy őrült, egy holdkóros, s lemondó tekintettel mások álmait figyelem. Két kézzel kapok én efelé a buborék felé, talán hogy közelebből megnézhessem, de az meg rögtön szétpattan az ujjaim között, s a következő, amit észlelni vélek, hogy ébren fekszem reszketve az ágyban, s félek tőle, hogy valami kéz egyetlen pukkantással kilök innen is, s talán onnan is, ahová ezek után érkeznek.

Egyedül

Egy nap nyomtalanul eltűntek a tükörképek városunkból. Hiányuk már kora reggel borzasztó károkat okozott városunk lakóinak – amikor ébredés után először álltak meg a fürdőszobai tükör előtt, s nem lelték benne önmagukat – azokat a fáradt, megtört, álomból riasztott színtelen városi arcokat, melyek látványát úgy megszokták már a lepörgő élet során –, arra kezdtek gyanakodni, hogy még alszanak, s ez is csak egy őrült álom, amilyennek mindenki találkozott már. (Ők rögtön visszatértek ágyukba, s be se mentek dolgozni.) Mások inkább arra gondoltak, hogy valaki a tükröket lopta el, pedig hát a tükrök azok ott voltak: csak épp nem tükröződött már rajtuk egyetlen városlakó arca sem. Csakis az üres, hátuk mögött fehéren nyújtózó fürdőszoba.

Mindez hónapokkal ezelőtt történt, de a tükörképek azóta sem tértek hozzánk vissza. Noha itt vagyunk mind egymásnak, még sosem éreztük olyan magányosnak és elhagyatottnak magunk, mint azóta, hogy teljesen eltűnt életünkben a tükröződés. Saját magunk hiánya lassan, de

biztosan öli meg vázában hervadó virághoz hasonlatos lel-
künk, s pusztulásra ítéli közösségünk, amely önmagunk
nélkül nem közösség többé.

Minden mindenhez fordul

Az emberi építészet legnagyobb csodája, minden mér-
nöki tervezés legbravúrosabb megoldása a sarok. Egy szoba
sarkai például, vagy egy teremé – lényeg, hogy sarok le-
gyen, jobbról és balról egy-egy fal ölelje. A sarkok az emberi
jóságba vetett hit világítótornyai: ha a sarokban állva há-
tunkat a falnak döntjük, csakis a másikra tudunk figyelni,
ha viszont a sarokba fordulunk, s hátunkat tartjuk csak a
másik, szobában álló felé, mondatai akkor is eljutnak hoz-
zánk – s a legszebb, hogy elmenekülni előlük semmiképp
sem tudnánk.

Akik sarkokat terveznek – a legkiválóbb, legrátermet-
tebb mérnökök, építészek és gondolkodók említhetők itt –,
egy-től-egyig az emberi párbeszéd elkötelezett hívei.

A jövőt csakis sarkokból lehet felépíteni.

Egy jövődöbéli titka

Baráti társaságunk, kezdetben hat-, később négy-, majd már csak háromtagú kis csoport a hosszú évek során szétzilálódott. Az oly sűrű találkozók az ilyen-olyan elfoglaltságok miatt halasztódtak, hetekről hónapokra korlátozódtak, a végén pedig szinte már-már alkalmivá váltak. Ahogyan az lenni szokott, nincs ebben semmi különös. Az ember a legjobb barátaitól viszont képtelen megválni – hagyja, hogy az összes többit kiforgassa az idő, de a legjobbbat azt nem, azt mindig a közvetlen közelében szereti tudni az ember.

Előbb-utóbb ők is találnak jobb elfoglaltságot, persze, és új szerepeket kezdenek próbálgatni, de ez ellen nincs mit tenni. Az én legjobb barátom most például házasságra készül, gondolatban magára öltötte már a figyelmes férj szerepét, én pedig örülök a barátom hirtelen jött örömeinek, még akkor is, ha semmi sem úgy történt, ahogyan azt jó előre elterveztük. De ki ad bármit is azokra a fogadalmakra, amiket a bortól megrészegülten, nyári éjszakákon tesz cimboráinak az ember, hogy agglegények maradunk a világ akármilyen végezetéig.

Magam sem gondoltam akkor komolyan, még ha agglegény vagyok is. Ráadásul barátom – aki csupán két évvel idősebb nálam – rég elérte már azt a kort, amikor illik házasodni. Nincs is tehát semmi baj, mégis elkapkodottnak érzem én ezt a dolgot, voltaképp nem is ismeri jövődöbéli feleségét. Velem ellentétben persze, de hát én hogy is ne ismerném. Évekig sétáltam el azelőtt a kirakat előtt, ahol bizony ő volt közszemlére kiállítva. Mindennap jól meg is néztem magamnak. Ki hitte volna, hogy egyszer a barátom menyasszonya lesz belőle?

De ha már így adódott, én tartom a szám. Ugyan minek is feketíteném be a legjobb barátom jövődöbelijét? Nem

vinne rá a lélek, hogy ilyen tegyek, és bár sokszor eszembe jut, hogy felhívom rá egyszer a vőlegény-jelölt figyelmét, nézzen utána kicsit a jövőbelije múltjának, végül csak nem teszem. Nem terhelik régi bűnök, nehezen bevallható ocsmányságok a finoman szőtt lelkét, arról meg igazán nem tehet, hogy eredetileg ülőalkalmatosságnak teremtette a Jóisten. Csak hát furcsállom, milyen vak is néha a szerelem. Én már az első bemutatáskor felismertem, hogy ez a nő egy fotel. Na, persze, én már eleve ismertem – mint említettem már, de ki is térek nyomban rá.

A sarki bútorbolt kirakata előtt vezet el az utam minden nap. Szeretem ezt a kirakatot nézegetni: kényelmes díványok, lekerekített dohányzó asztalkák és sötétre festett éjjeli szekrények nyújtózkodnak álmosan a hideg üveg mögött. Sokszor elképzelem, melyik hogy mutatna kicsi, de kényelmes otthonomban. A barna fotelt is elképzeltem már néhányszor, ahogy ott áll a nappalimban, és magam épp benne ülök, miközben tekintetem az ablakon túlra vándorol. De hát megvenni sosem vettem meg – mint ahogy a többi tárgyat sem. Helyette csak ácsorogtam nap nap után a kirakat előtt, és elmerültem a gondolataimban.

„Milyen magányos itt ez a fotel” – bukott egyszer felszínre a felismerés. És valóban annak tűnt, végtelenül elhagyatottnak, de csak addig, amíg ismerős kiáltást nem hallottam a vállam mögül. A barátom volt, mosollyal az arcán futott át hozzám a szemközti járdáról. Szinte láttam, ahogy felragyog, valósággal elmosolyodik az üvegen túl ez a sokat nézegetett, de soha meg nem vásárolt barna fotel. Ekkor eshetett szerelembe – mondom most, évek távlatából. De milyen gyors volt nekem ez a néhány év, olyan lassú és kínkeserves lehetett a fotelnak. Elvégre ülőalkalmatosságból nővé változni – az nem lehet egyszerű folyamat.

Valahányszor megálltam a kirakat előtt, figyelhettem a minden energiát fölemésztő, gyötrelmes átváltozást. A fotel napról napra másként nézett ki, először karfái nyúltak meg

alig észlelhető módon, majd háttámlája kezdett íves alakot öltetni. Kíváncsian vizsgálgattam reggelenként, hogy mi is lesz a eredménye ennek a folyamatnak, de csak rövid ideig tehettem. Néhány hét után volt-nincs, a fotel nyomtalanul eltűnt a kirakatból. Akkor úgy hittem, eladhatták, vagy az eladónak lett belőle végleg elege. Ma már inkább úgy hiszem, maga szökött meg a bútorboltból, nem érezte már magát odaillőnek. Ekkor még bizonyosan nem lehetett nő, inkább fotel alakja lehetett, de akár így, akár úgy, találhatott magának egy csöndes és eldugott szegletet, ahol befejezhette csöndes átváltozását.

Erről én nem sokat tudok. Újra már csak akkor láttam, amikor a barátom mint eljegyzettjét mutatta be, de én egyből ráismertem, akármilyen megtevesztő álcát is öltött magára. Mert hogy szép lány lett ez a fotel, az nem vitás. Tapasztalatlan szem nem keres efféle rafináltságokat egy fiatal nőn – miért is keresne? –, könnyen bedőlne ennek az álcának. De mivel eleve bennem volt már a sejtés, hamar kiszúrtam a jövődöbéli gyenge pontjait. Karjai haloványan még mindig karfára emlékeztetik az embert, és közlőrlől elnézve a haját, látható a régi barna mintázat kifakult lenyomata. Hiába, mindent kinőni egy fotel sem tud, de ezt leszámítva tetőtől talpig ifjú nő benyomását keltette.

Szóljak talán? – futott át fejemen a gondolat, de ahogy a fotelből lett lányra néztem, elszorult a szívem. Mennyit küzdött, hogy szinte tökéletes állapotába jusson; mennyi energiát fektetett az átalakulásba. És mindezt miért? Az én barátoméért. Rontsak el mindent? Tegyem semmissé ezt az elképzelhetetlen munkát néhány szóval, amit nem is kért tőlem senki? Csöndben maradtam, csupán azt javasoltam, hogy költözzenek össze egy rövid időre, hisz' végtelenül bölcs dolog a házasság előtt kiismerni a másikat. A tanácsomat szerencsére megfogadták, én pedig kíváncsian, még inkább félve vártam az eredményt. – Na, milyen a közös élet?

- kérdeztem tegnap, egy gőzölgő kávéscsésze fölött, barátom mély, barna szemeibe nézve.

- Minden tökéletes - felelte erre ő. Én pedig, ahogy kiejtette a megnyugtató szavakat, végleg elhatároztam, hogy többé egyetlen szót sem szólok.

- Csak van néhány furcsaság. Olykor eszembe jut, honnan is jöhetett ez a lány - folytatta. - Ezek a furcsaságok egytől egyig a nappali szobához köthetőek. Sem a konyhában, sem a hálóban nem érhetőek tetten, de mihelyst belép a nappaliba, a legkülönösebb szokások kerítik hatalmába. Csodaszép foteljeink vannak, te is láttad már őket, ő mégsem hajlandó egyikbe sem beleülni. Áll csak ott, akármit mondasz is neki, amikor pedig nagyon kérleled, a kedvéért leül, vagy lefekszik a földre. Milyen egyszerű egy fotelba beleülni... Mondom is neki, de bizony kérlelhetetlen, és magyarázatot sem fűz hozzá.

- Különös, ez valóban különös - nyugtáztam egy kortynyi kávéért forgatva a számban.

- Ez még mind semmi. Tegnap azzal az ötlettel állt elő, hogy szabaduljunk meg minden foteltől a házban. Na, és utána mire üljek? Kérdeztem is tőle, de csak a vállát vonogatta. Tán' azt hiszi, hogy én is a földre fogok ülni?

- Okos enged - javasoltam neki. - Az legyen a legnagyobb baj velem, hogy nem tűr meg fotelt a házban. Majd ülsz támlás székre, vagy egy szép hintaszéket veszel.

- Igazad lehet - bólintott, majd hozzátette: - Más baj tényleg nincs velem. Ebben az egyben miért ne engedhetnék?

Szegény, szegény asszony! Másra sem tudok már gondolni, egyedül őrá. Mennyit szenvedhet a többi fotel látványától, el sem tudom képzelni. Sem azt a sok becsmérlő és gonosz tekintetet, amivel a többi fotel napról napra veri szerencsétlen teremtetést. Bizonyára megvetik a magatartása miatt, elvégre elárult akkor és ott minden fotelt, amikor úgy döntött, hogy emberré változik. Arra emlékeztetik, hogy nem szabadna neki szeretni, csak elviselni, hogy ráüljenek.

De semmi baj, ki lesznek azok a fotelok dobva, és immár semmi, de semmi nem állhat a barátom és eme csodálatos asszony boldogságának útjába. Az élet lassan kiforogja magát, s noha sűrűn meglátogatom majd őket egy lakásban, ahol az egyetlen ülőalkalmatosság a felesége lesz, ezek a látogatások ritkulni fognak, ahogy szép lassan beleszokik a jó férj irigyelt, de számomra távoli szerepébe. Talán kiforgatja majd őt is az idő keserű kis életemből, és magamra maradok, egyes egyedül ebben az óriási világban, és csak reménykedhetem, hogy a bútorbolt kirakatából rajtam is megakad valakinek a szeme.

Egy szaladó tó

Felfedező vagyok. Alighanem az utolsó felfedező egy olyan világban, ahol már minden földrészt, minden hegyet és minden őserdőt, tavat és tengert, folyót és patakot felfedeztek az égen keresztül húzó repülőgépekkel, ballonokkal, és a szférákon túl álmosan lebegő, a világűrbe ásító műholdakkal, melyek vizslató szemmel pásztázzák végig a kék bolygó öregedő felszínét. Nincs már mit megtalálni, mert mindent megtaláltak. Nincsenek helyek, amiket elnevezhetnénk, mert mindent elneveztünk. Régi idők felfedezői aggatták rá nevüket megannyi csúcsra és árokra, halhatatlanná téve ezáltal családi örökségüket, a nevüket, és önmagukat. Manapság minden kutató tekintete immár a Földön túlra irányul, a csillagok felé, és minden felfedező az ismeretlenben tespedő galaxisokról, távoli, eddig sosem látott világokról, bolygókról álmodozik, utánuk vágyakozik, hogy végre megpillanthassa őket – ha csupán egyetlen pillanatra is –, hogy aztán gyorsan – saját gyermekükként fogadva el őket – tovább ruházhassák rájuk nevüket. Egyike vagyok tehát az utolsó felfedezőknak, akik a bolygó felszínén vándorolva próbálnak szerencsét; de vajon az én nevetem mire tudom átruházni?

Tudom, hogy létezik még valahol egy tó, aminek – mintha csak nagy terhet venne át tőlem – átadhatnám nevetem. Sokszor elképzelem azt a boldogító pillanatot, amikor végül rálelek, szinte ráugrok, mintha csak valakinek a palástjára lépnék rá, hogy így állítsam meg a szökésben, és ezt kiabálom neki: – Tessék, tessék! Hát itt vagy! Parancsolj, itt a nevem! Fogd és vidd, cipeld ezentúl te, az idők végétéig, úgy bizony! Nem látod, mennyire elfáradtam már ebben? De eddig tartott a dolog, sokáig, de eddig, mert meg vagy te már találva, ezt visszacsinálni már semmiképp sem

lehetne! Fel vagy fedezve, én pedig végre pihenhetek és alhatok; fel se kell már kelnem többet!

Hogy megnehezíti a dolgomat, hogy megkeseríti az életemet ez az átkozott, áhított de néha már gyűlölt tó. Milyen könnyű lenne, ha megmaradna végre egyhelyben, ha lenyugodna kicsit, vagy elfáradna, s összeesne ott – néhány hónap is elég lenne! –, ahol épp van, hogy aztán sík tükrével bevárja végre a nyomába eredt utolsó nagy felfedező; engem. Ehelyett meg sem áll, éjszakánként szinte hallom vízből formált lábainak loccsanó lépteit, ahogy komótosan végigbaktat valami néptelen mezőn, vagy áttetsző csigaként végigkúszik egy erdőn, hogy minél messzebbre kerülhessen tőlem. Lépteinek hangja már az álmaimba is befurakszik, izzadva és reszketve ébredek, azzal a tudattal, hogy tessék, így sosem fogom utolérni ezt a messzire szökő tavat, ha folyton csak heverészek. Ilyenkor néhány kézmozdulattal kisöpröm fáradt szememből az álom utolsó foszlányait – olyanok, mint aprócska polipok, amik nyolc karral ölelik körbe fejemet –, majd útra indulok, arra, amerről a hangokat vélem hallani, amerre ezt a makacs és kérlelhetetlen víztömeget sejtem. Csak a fülemre hagyatkozhatok, hisz még körülvesz az éjszakai sötétség szigorú beton-fala, aminek újra és újra nekiütököm, míg végül el nem szédülök teljesen, és hátra nem esem a földre. Ahogy nyakam a fűhöz ér, karjaim pedig elzsibbadnak, belélegzem a mozdulatlanságot, szinte tudómba szökken a tehetetlenség érzete és már árad is szét ereimbe, hogy utolérje minden egyes sejtem.

Lehetetlen feladat – fogalmazódik meg ilyenkor bennem a gondolat. Egy tó sohasem fárad el, rá sem un egykönnyen az efféle örült hajszára, én viszont képtelen vagyok az egész napos útra. Hiába is kelek fel reggel, és folytatom a megkezdett küzdelmet, mintegy újult erővel, az alvásra használt idő pont elég ennek a tónak, hogy ismét csak némi egérutat nyerjen. Így fog ez már folytatódni egész életem

során, látom be, így néhány órával a hajnal kibontakozása előtt, de hiába is látom be ezt, tudom, reggel ismét útnak indulok. És talán csak azért teszem, mert bízom abban, hogy végül jobb belátásra tér ez a tó; pedig hát dehogyan fog. Tessék, már alszom is, egy névtelen mező közepén, az égtájak felé szétdobott karokkal és lábakkal, arcomat a hívogató csillagokba fúrva, és elképzelem, ahogy a szférákon túl, a sötét semmiben sodródó műholdak sokadjára összenéznek és megmosolyogják hiába tett erőfeszítéseimet.

Egy palack és feladója

Itthon ülök, kedvenc fotelomban, kezemben a palackpostával, amit ma reggel sodort partra a tenger. A hömpölygő és habzó hullámok úgy köpték ki hajnalban ezt a régi-régi üveget, mintha fásasztó – ki tudja hány éve rájuk bízott – kötelességüket akarták volna végre letudni, majd egy mély morajlással, olyasfélével, mint egy fáradt sóhaj, húzódtak vissza, és tűntek el nyomtalanul a kékes-zöld vízben, amely ezek után úgy kisimult, akár egy tükör. Én pedig, aki éppen arra jártam, csodálkozva emeltem föl ezt a kiköpött, sokat látott, alighanem nagy utat bejárt palackot, benne egy összetekercselt, sima szélű papírral. Izgatottan húztam ki a dugót, és a fejére fordítva addig ütögettem az üveget, amíg kezembe nem esett a papírdarab. Széthajtogattam, és nehezen olvasható, vékony, fekete tintával a következő rövid üzenet állt rajta: „Segítség.”

Így, felkiáltó jel nélkül, mintha keserű sorsú alkotójának már annyi maradék ereje sem lett volna, hogy felszólítson bárkit is bármire, se mersze, se akaratereje, hogy a világba kiáltson bármit is. Helyette halkán, mintha csak egy fogak közt átszűrt sóhaj eresztett volna világnak, kért segítséget valakitől, aki üzenetére ráakad. És véletlenül én lettem az a valaki, aki ezt a szerepet megkapta, anélkül, hogy kérte volna, vagy tett volna érte bármit is, akár csak egy szimpla hajló mozdulatot is.

Itt vagyok hát, a fotelomban ülve, kezemben a több tucat-szor átoltvasott papírossal, és azon gondolkodom, mit tehetnék az üzenet feladójának érdekében. Hisz' fogalmam sincs róla, hogy ki lehet ő, mint ahogy azt sem tudhatom, miért és miben kér most segítséget. Ha ugyan valóban most kér. Elvégre ki tudja, mióta bolyong már ez a vízbe hajított palack a tenger hullámai közt ringatózva. Meglehet, hogy évek, sőt évtizedek állnak áttetsző háta mögött, az sem el-

képzeltetetlen – és ebbe a gondolatba beleborzongok –, hogy idősebb, mint én magam. És ha így van, ugyan mit tehetnék a múltból címzettje felé kiáltó feladóért. Talán rég halott már, aki ezt megírta, vagy ha nem is egészen halott, de a problémája megszűnhetett azóta. Ha viszont még mindig él, és segítségre még mindig ugyanúgy számít – ugyan hogyan találhatnék rá? Hatalmas ez a tenger, amely ezt a palackot reggel a lábam elé köpte, és mivel víz a vízzel összeköttetésben van, az sem elképzelhetetlen, hogy teljesen más irányból érkezett, mint azt hiszem.

Nem tehetek tehát mást, visszaviszem oda, ahonnan érkezett. Holnap reggel a hullámok közé vetem a palackot, és alázatosan megkérem, vegye a fáradságot, vigye egészen máshová, jutassa el egészen másnak, olyasvalakinek, aki pontosan tudja, mit is kezdjen a segítséget kérő üzenettel. Úgy eresztem majd vízre a palackot, mintha én kérnék segítséget – és ebben van is némi igazság. Abba pedig bele sem merek gondolni, hányan cselekedhettek már így előttem ugyanezzel a palackkal, hányan bízták a kötelességtudó hullámokra ezt a levelet. Biztos összecsuklana mind a két lábam, ha tudnám, hány, de hány esztendeje járhat már így kézről kézre ez az üzenet, anélkül, hogy beteljesítené mára alighanem értelmét vesztett célját.

xxx

A végtelen óceán mélyén, valahol az aranysárga fenéken, egy korallal benőtt régi hajóroncs sötét gyomrában kincsesláda áll, és várja, egyre csak várja, hogy végre ráleljen valaki. Az eltelt századok során – amelyekből a láda oly keveset fogott csak fel – másra sem tudott gondolni, mint a találkozásra, bárkivel, akárkivel, csak halakkal ne, hisz' belőlük oly sokat, oly sokfélét látott már. Féltett kincseit, amelyek nemzedékeken át gazdaggá tehetnének bárkit, szívesen nyújtaná át megtalálójának, és mit érdekelné már

őt, kiféle, miféle. Királyok aranyát és királynők gyöngyeit ugyanúgy szórná gaztevő, mint jóakaró elé azért az egy boldog pillanatnyi érzésért cserébe, hogy nincs egyedül, és bár elveszett, végre megtalálták.

De csak telnek az évek ebben a végtelen kék magányban, a kincses ládika pedig vár a sorsára, néha kincseit ajánlhatja az őt körülúszkáló, üres szemű halaknak egyetlen mosolyért vagy félszóért cserébe. Azok pedig szótlanul úsznak tovább, mit sem törődve az ölükbe hullott lehetőséggel, más kincsek után kutatva a szivárvány minden színében reszkető zátony repedései közt.

Az erdei kísértet

1

Mint szomorú sorsú kísértet, az éjszakát az erdőben bolyongva töltöttem. Csörgetve képzeletbeli jég-láncaimat lépkedtem a térdig érő hóban, fel és alá, fel és alá, míg a sötétséget végül fel nem váltotta kezdetben rózsaszín színnel, később érinthetetlen kékkel egy új hajnal, amely ismét a földre fektetett. Bizony, az egész éjszakát bolyongva töltöttem, egy lányt, a lányt keresve-kutatva, és hogy elbuktam, az nem is vitás. Hiába jártam csak köreimet, kerülgetve a hótól hízott fákat, nem sikerült rálelnem. Jaj nekem hát, mi lesz most.

Hóangyal vagyok, aki tegnap délután született, miközben egy kedves tekintetű fiatal lány gyermeki mosollyal az arcán megfürdött a frissen hullt hóban, és éppen itt, az erdő közepén, egy eldugott tisztáson tette. Egy fiúval érkezett – kabátjuk mögül fújták füstként a párát, amikor a lány gondolt egyet, a földre ugrott, és hipp-hopp, megszülettem. Elégedett arccal nézett rám, én pedig büszkén néztem vissza rá, de mire észhez kaphattam volna, máris eltűntek tekintetem elől. Hátra maradtam én, bénán és tehetetlenül elterülve a hóban.

Milyen céltalan is egy elveszett hóangyal élete! Köztudott, hogy feladatomban lenne a földről feltápaszkodva láthatatlanul követni a megalkotómat, és óvni minden bajtól, ami csak éri. Vagyis érné az én közbeavatkozásom nélkül. Rég kiosztott szerep ez, amit odafönn szabott ki ránk minden Megalkotója. Az emberek még mindig nem jöttek rá: a legbalszerencsésebbek annak köszönhetik rossz sorsukat, hogy idelelnem sosem csináltak még egyetlen hóangyalt sem. Gondolják, hogy velük kegyetlen a sors, pedig dehogy. Nemcsak ővelük kegyetlen, hivatalból szigorú az minden-

kivel. Nincs senki, aki védelmezné őket, hisz' nincs nekik őrangyaluk, nem gyártottak még maguknak egyet sem. Hát így állunk.

Vagyis én fekszem. Tétován, gyámoltalanul, ó, én ostoba. Hogyan is védelmezhetném bármivel szemben a lányt, akit szem elől vesztettem, lehetetlenség rátalálni itt, ebben a rengetegben. Éppen itt kellett nekem is megszületnem... És már előre félek az új éjszakától. A fekete fák rácsokra emlékeztetnek, és itt egyedül a hó világít, szinte foszforeszkál ebben a szurokkal festett börtönben. Milyen, de milyen kegyetlen is velem a sors, és senki sincs, aki vigyázna egy magányos őrangyalra. Alighanem van néhány szerep, amit elfelejtettek kiosztani odafönn.

2

Ismét csak itt ez a kísértet. Erdőszéli házikóm ablakából figyelem megint, hogyan lejt a sötét fák közt tűnékeny tancát ez a különös, kicsi szellem. A szoba fényeit gondosan eloltva, arcomat a hideg ablaküveghez nyomva azon töprengek, vajon mi vonzza ezeket évről évre, télről téltre ebbe az elhagyatott erdőbe a város mellett. Feladatom, hogy megszürkült, homályos szememet az itteni eseményeken tartsam. Ami nem sok kellemetlenséget jelent, elvégre mindennél jobban szeretem ezt az erdőt. Ha nem lennék erdész, akkor is naphosszat az itteni fákat nézném csak az ablak előtt ülve. De erdésznek születtem, az erdőre vigyázó őrnek, aki már boldogságot is csak a felügyelt rengetegből merít. Sokszor elkesejeríti a látvány, bár az erdő folyamatosan újul, a régi fákat kivágják, és amikor beköszönt a szép idő, csemeték veszik birtokba a földet. Az erdő tehát fiatalodik, de én, az erdész sosem fiatalodom. Ahogy teltek az évek, és a régi fákat friss csemeték követték, ráncos bőrű aggastyánná váltam. Néha megsirattam egy-egy kiöregedett fát, amihez sok emlék fűzött, de mindig reménnyel kö-

szöntöttem az érkezőket, bele sem gondolva, hogy ezeket a kis fákat alighanem más fogja megsiratni, amikor eljön az utolsó percük. Mert akkor én már mélyen a föld alatt fekszem, táplálva a televényt, amiből majd a még ki sem hajtott csemeték növekednek.

De ismét csak itt ez a kísértet. Testetlen fényként járja lidérces táncát, keringve körbe-körbe a fák között, mint aki keres valamit. Az utóbbi időben már meg sem lepődöm ezen: mintha valaki télről télre visszajárna, hogy életre hívja ezeket a szomorú sorsú kísérteteket. Kezdetben persze féltem, de lassan hozzájuk szoktam. Nem ártanak ezek senkinek, sőt félelem helyett szinte szánja már az ember ezeket a szerencsétlen szellemeket, akik mindig a friss hó lehullása után kelnek fel a földről, és fekszenek vissza oda kevéssel hajnal előtt. Olyanok, mint az elveszett gyermekek, akik csak kiutat keresnek a rengetegből.

Néha azt képzelem, hogy a régi erdészek sosem nyugvó lelkei lehetnek, akik még a sírból is kikelnek, hogy ismét láthassák szeretett fáikat, az erdőt, amit hosszú évek során gondoztak. S valahányszor a saját évgyűrűimet számolom, eszembe jut, hogy hamarosan én is csatlakozhatom téli táncukhoz.

Eltervezett álmok

Kedves uram, hová siet ennyire? Hisz kellő alaposág nélkül mérte csak fel a portékámat, mondhatni: futó pillanást vetett csupán rá, ahelyett, hogy részletesen megfigyelte volna, mit is lát. Persze, persze, írógép – gondolhatja, hogy volt már dolga ilyesmivel, és aki egyet látott, az mindet látta. Hogy vannak jobbak, vannak kevésbé jók, sőt, kifejezetten rosszak is, de működésüket és használatukat tekintve egyik épp olyan, mint a másik.

Kérem, ez itt mégiscsak más, mint a többi, már látott és ismert gépezet. Igazából annyira különbözik a többitől, hogy nem is lenne illendő írógépnek nevezni – hasonlóság ide, hasonlóság oda. Ez kérem, ejej, körülményes elnevezés, tudom én, de pontosabban megfogalmazni lehetetlenség lenne, szóval ez álmokat író gép. Úgy, úgy, látja, máris felszaladt a szemöldöke, ilyenről még nem hallott. Bizonyára arra gondol, hogy szépitgetem itt önnek az igazságot, megpróbálom becsapni. Pedig hát dehogy. Ezzel a géppel előre megírhatja álmait – se kevesebbet, se többet nem állítok.

Elege van már a rémálmokból? Nem elég a napi fáradtság, még éjszakákon keresztül is menekülnie és bujdosnia kell képzelete lidércei előtt? Itt a lehetőség, hogy egyszer és mindenkorra megoldja a problémát. Elég csupán annyit tennie, hogy lefekvés előtt leül az álm-írógép elé, és bepötyög egy kellemes, nyugodt álmat – akármit. Például, hogy egy réten fekszik, a csillagokat nézve. Vagy merészkedjünk messzebb: király egy mesebeli vidéken, és szolgák százai, ezrei lesik minden óhaját! Elég ezt megírnia – hogy milyen stílusban, az már aztán mindegy –, majd lefeküdhöz aludni, abban a tudatban, hogy önnek nincs is több dolga.

A masinára van bízva ezután minden. Ön elalszik, és egyből abban az álomban találja magát, amit jó előre megírt lefekvés előtt. Meglepetten veszi majd észre, hogy álma

semmivel sem fog különbözni a begépelte szövegtől, épp olyan lesz minden, amilyennek elképzelte. Nincs több rémálom – hacsak nem szándékosan hoz a saját fejére ilyen kellemetlenséget büntetésből. De hát miért is tenné, igaz? Annyi mindent megálmodhat; miért épp a legrosszabbat választaná a sok jó lehetőség közül. Csupán azt mondom, megtehetné – ezzel a masinával bármit megtehet. Ha beleunt már önmagának lenni, találjon ki új személyiséget magának, majd bújjon az új bőrbe, mintha csak ruhát próbálna fel.

De kedves uram! Hová siet ennyire? Nem hisz a szavamnak? Kérem, segítsen rajtam, és szabadítson meg végre ettől az átkozott masinától! Látja, szinte ingyen adom, sőt, most és csak önnek valóban ingyen adom, csak vigye el innen, vigye minél messzebbre! Életemet megkeseríti ez az átkozott tákolmány, de önnél ez talán másképp lesz. Tudja mit? Fizetek én, csak vigye innen a fenébe, és utána azt tesz vele, amit akar! Még egy megtervezett éjszakát nem bírok ki – hát nem látja, hogy mennyire kimerültem? Nem elég, hogy a napot a saját akaratom szerint kell megterveznem és megélnem, de most már az álom sem nyújt feloldozást. Elaluszom, és ismét csak magam alakítom a sorsomat – nincs ennél fárasztóbb, nincs ennél szomorúbb.

És kérem, milyen unalmasok ezek a megtervezett álmok! Igazán nem szabadna emberekre bízni az álmok kigondolását, hisz ott van nekik a nappali életük, és még azzal sem boldogulnak rendesen. Hogy? Miért nem hagyom egyszerűen abba? Szenvedek, mégis leülök begépelni minden este a következő álom forgatókönyvét. Miért teszem? Bolond lennék? Csakugyan, csakugyan, de gondoljon bele, emberi természetemet képtelen vagyok levetni. Hajt a vágy, hogy ellenőrizhessek magam körül mindent.

De nemcsak engem hajt ez a vágy. Önt is, mert felszaladt a szemöldöke, amikor megismerte portékám igazi funkcióját. És most el fogja tőlem vinni ezt az átkozott, százszor

átkozott masinát, és ugyanúgy szenvedni fog tőle, ahogy most én szenvedek. Tudja ezt, mégis elviszi magával, hisz' emberi vágyait maga sem tudja csak úgy ledobni. Ösztönös ez, én mondom, ne harcoljon ellene, úgysem nyerhet, csak vigye, vigye! Ne is lássam, se magát, se ezt a gépet! Élete legrosszabb üzletét kötötte meg most, köszönöm, köszönöm Önnek!

Egy város és kulcsai

1

Arra ébredsz, hogy a zsebeid teli vannak kulcsokkal. Egy régi, rozsdás karikán sorakoznak, igazából fekszenek egymáson, és lustán néznek fel rád, mintha csak azt kérdeznék, na, mit fogsz most kezdeni velünk. Te pedig válasz helyett sorra végigsimítod őket, egyenként tanulmányozod különféle formájukat, csodálkozó képpel, mint aki életében először lát kulcsokat.

Bárcsak választ tudnál adni némán feltett kérdésükre, de képtelen vagy rá: a város teli van ajtókkal, s legalább egy élet kell hozzá, hogy megtaláld a sok közül azokat, melyeket friss szerzeményeid képesek nyitni. Szinte már látod magad, ahogy azzal töltöd hátralévő napjaidat, hogy egyik utcából a másikba rohansz, illesztgeted egyik zárból a másikba öledbe pottyant kulcsaid. És egyáltalán hová vezetnek a megfelelő ajtók, ha netán mégis rájuk lelnél, hová irányítanak téged? Jövendőbeli ismerősök lakásába, helyekre, ahová a sors kijelölte: ide el kell még jutnod? S mit nyit vajon az utolsó, az a régimódi rozsdás darab? Netán ezzel zárod végül magadra a koporsót?

Hirtelen félelem kerít hatalmába, s kihajítod az ablakon az átkozott kulcscsomót. Nagy csörrenéssel koppan a kövön, de hiába is zárod be az ablakot és fordítasz neki hátat: holnap ismét arra ébredsz majd, hogy az oldalad nyomja ez az átkozott fémkarika.

2

Szerte a városban észlelték már őket. Amikor beköszönt az éj, s az utcák kiürülnek, amikor kézzel tapintható a minket körül ölelő magány, melynek oly nagyon részei – tarto-

zékai és berendezései – vagyunk magunk is, valahol egy szűk sikátorban, egy épülettetején, vagy egy lámpaoszlop mellett hirtelen kinő a földből egy ilyen ajtó. Régi, kopott felületű, a kilincset már eszi a rozsdá, talán nem is nyílna, még ha próbálkoznánk se, de mi nem próbálkozunk. Mivelhoggy nem tudjuk, hová, milyen helyre vezethet egy ilyen átjáró, még senkinek sem jutott eszébe az ajtót kinyitnia. Persze ez így nem egészen pontos: a gondolattal alighanem mindegyikünk eljátszott már – sokan oda is léptünk már egy-egy ilyen földből kinyílt bejárathoz, s fogadkoztunk is sokszor, hogy na most aztán igen, most aztán belépünk rajta, de az utolsó pillanatban (amikor ujjaink a hűs, rozsdáette kilincshez értek) gyorsan meggondoltuk magunkat.

– Ki tudja, hol lyukadnánk ki, és hogy visszatalálni képesek lennénk-e – mondjuk ilyenkor, és már indulunk is haza, hátunk mögött hagyva a sötét utca házfalakba csomagolt csendjét. És persze az ajtót, ezt a földből nőtt ajtót, amely szóttlanul veszi tudomásul erőtlenségünket, és bizony reggelre eltűnik maga is.

Alighanem városunk magánya vonzhatja ide ezeket a sötétben látomásként felderengő ajtókat. Néha fülünket a kopott felületére tapasztjuk, vagy egyenest a kulcslyukra, s hallani véljük más világok, merőben új és elképzelhetetlen helyek távoli zajait, ahogy átszűrődnek az ódon fán, vagy a rozsdáette kulcslyukon. „Kacagás lehet” - gondoljuk, de bizonyosak nem lehetünk benne, hiszen nem is emlékszünk, mikor kacagtunk utoljára, s hogy annak milyen is pontosan a hangzása. Ekkor még jobban megrémülünk: úgy futunk messzire az ajtótól, mintha csak kergetnének. Sietünk haza, befekszünk kihűlt ágyunkba, s tekintetünket a város fölött feszülő sötét vászonra, a mindent átölelő éjre szegezzük, készen rá, hogy megvédjük magunkat, ha az kinyíjtja karmait.

Ezeket az ajtókat a magány hívja, de egyben a magány is taszítja el magától. Egy ismeretlen hely kéznnyújtása, amit

egyikünk se mert még elfogadni az évek során. „Talán nem is nekünk kell megtenni az első lépést” – mondogatjuk magunkban, s várjuk, csak várjuk, hogy az ajtókat a túloldalról végre kinyissák, hogy betessékeljenek. Persze miért is nyitnák. Fülüket tapasztva a fához csak sóhajtásokat, és a mindent kitöltő, maga alá gyűrő, testetlen csendet hallhatnak.

Két külön világ ez, aminek talán nem is szabad találkoznia.

Egy tó szörnye

1

Ködös éjszakákon, amikor a hegyekből alászálló pára füstként terül végig a mozdulatlan víz fölött tekintetem ismét a tó sötét felszíne felé vándorol. Állítólag ilyenkor, ha az ember elég türelmes, megpillanthatja a szörnyet, amint hosszú nyakát a felszín fölé dugva néma loccsanások közepe tette átúszik egyik parttól a másikig. Ősereg szörnyeteg, lomhán, tehetetlen fatörzsként sodródik, mint aki már csak nehezen mozog, mint akit a mélybe húz az elmúlt évek keserű emléke: ó, az a sok-sok felkutatására indított expedíció, a sok hajó, ami végül sikertelenül tért haza.

Ködös éjszakákon, amikor a hegyekből alászálló pára füstként terül végig a mozdulatlan víz fölött tekintetem ismét a tó sötét felszíne felé vándorol. Várom, hogy a mozdulatlan tükörfelszín fölött, az ablakomnak feszülő tejködben felderengjen a sokat kergetett ősi hulló hattyúszerű nyaka. Fél éve mást se teszek, csak türelmet parancsolok magamra, és virrasztva töltöm éjszakáimat a tó melletti kis házikómban, s hallgatom, hogyan recsegnek fölöttem a deszkák: milyen kivénhedt már ez a viskó is. Mintha évszázados terhek ülnék ennek vállát, az idők során számos hozám hasonló megfigyelőnek otthont adva, akik azóta rég a föld alatt fekszenek, talán úgy, hogy várakozással töltött életük során pillantást sem vethettek a tó híres-neves szörnyére.

Rám is hasonló sors vár – emlékeztet mindig a padlás recsegése, de fel sem veszem, és a feladatra koncentrálok. Mily nagyon várhat rá ez a ködben elveszett szörny, hogy végre valaki rátaláljon, megpillantsa. Néha úgy képzelem, úgy keres engem ez a tavi szörny, oly nagyon meg akar találni, mint én őt, sőt. Esetenként egészen odáig merészke-

dek, hogy azt mondom csak magamnak, egyedül szíveségből ülök itt, nem is a saját vágyamat hajszolom, hogy végre megpillantsam őt. Egyedül az ő kedvéért hallgatom ennek a rozoga háznak a baljóslatú recsegését.

2

Szótlan lebegés a hideg és zavaros vízben; köröttem minden oly szürke – a szürkénél is szürkébb, az átláthatatlannabbnál is sokkal átláthatatlanabb. Fölöttem – noha ebből én vajmi keveset észlelek – némán feszül a tó tükör-felcsíne, mint sarkainál húzott vitorla, amely a szél cirógatására vár. Ősöreg csontjaimat ropogtatom, hosszú nyakam elfekszik, s egy a mélyben erjedő fatörzsön nyugtatom fejem. Kínoz a levegő utáni szorongató vágy, fel mégsem mehetek: ismét csak a tavat figyeli az a férfi. Hosszú és mély sóhaj: felszálló buborékok, meggondolatlan pazarlás – utolsó értékes oxigendarabkáimat szórtam most ki az ablakon egy megfáradt sóhaj kíséretében. Hát meg kell itt nekem fulladnom.

Hosszú, hosszú évek, évtizedek és évszázadok. a sok-sok felkutatásomra indított expedíció, ami elől a sziklák között, a tavak mellett ásító barlangokba kellett bujdosnom, a kristályként csillámló vizet hasító radarral felszerelt halászhajók keltett hullámai... Rejtőzködés, elfekvés valami mélyben rothadó fatönkőn – mit ki kell nekem állnom, hogy némi békém legyen. Persze felküzdhetném magam a felszín fölé, ragadozó fogaimmal falatot haraphatnék a paradús éjszakai levegőből, de egyből meglátna engem az a férfi, vagy ha ő nem, valaki más biztosan. Elámulnának, de ennyivel nem érnék be – tovább adnák, terjesztenék és jönnének mindenhonnan, hogy megzavarják nyugalmam kiabálásokkal és a tavat felzavaró hajóikkal. Évtizedek, évszázadok, és most ezt kellett megélnem. Inkább maradok itt lenn, elfekve ezen a tönkőn, s egy utolsó sóhaj kíséretében kilehelem pihenésre vágyó ősi lelkem. Felkúszik majd az is, mint bubo-

rék talán a tó hideg felszínére, és alig észrevehetően szét-
pukkan majd – olyan csöndesen, hogy talán még az a férfi
sem fogja észrevenni rozoga kis házikójából.

Egy tükörkép identitása

Fürdőszobai tükörképként több szabad időm van, mint amennyit szeretnék. Ezt sokan pozitívumként emlegetnék föl, elvégre nincs is annál jobb munka, mint amelyik temérdek szabadidővel jár. De ha belegondolunk, mégiscsak hátrány ez, ha az embernek se előre lépési lehetősége, se kreatív kiteljesülése nincs a jelenleg végzett munkakörén belül. Arról nem is beszélve, hogy se életcélja, se identitása azon kívül.

Rögtön megmagyarázom. Mint fürdőszobai tükörkép az egyetlen kötelességem, hogy megjelenjek a fürdőszobában, a tükörben, amikor ügyfelem – egy külsőleg hozzám teljes mértékben hasonló férfi – betoppan a helyiségbe, és belekezd szokásos pepecs rutinjába. Fogat és arcot mos, borotválkozik, vagy épp – és ez a legidegesítőbb mind közül – a pattanásait nyomkodja. Munkaköri leírásom meghatározza, mi is ilyenkor a feladatom: tökéletesen utánozni az ügyfél mozdulatait, reggeli, ködös tekintetét, megfordulni és elsétálni, amikor ő maga úgy érzi, végzett, és megfordul, és elsétál.

Cégünk minőségi szolgáltatásáról híres. Olyan pontossággal és hűséggel utánozzuk a tükör előtt tevékenykedő ügyfelet, hogy néha szinte már azonosulunk is vele, ami máskülönben ostobaság. Ugyan hogyan is azonosulhatnánk bárkivel, akit a futó találkozások miatt igazán nem is ismerünk?

Más tükörknél alkalmazott kollégáim emiatt sohasem panaszkodnak. Végzik csak a feladatukat, lesben állva várják a kliens érkezését, hogy minél pontosabban majmolhassák mozdulatait. Mit sem törődnek azzal, hogy voltaképp fogalmuk sincs, honnan, merről érkezett az ügyfél ebbe a szobába, hol és mit csinált azelőtt, hogy a tükör elé állt volna, és egyáltalán mit gondol, miközben hite szerint ön-

magát – valójában minket – vizslat végig szigorú tekintetével.

Na persze, mit érdekli ez őket, az ügyfél az ügyfél. De néha szinte már sajnálom ezt a férfit, aki mellé beosztottak. Beáll reggel a tükör elé, és szokása szerint felméri magát. Fogalma sincs róla, hogy az, aki visszanéz rá, nem ő, mi több: még csak nem is ismeri őt. Megkockáztatom: egy bizonytalan vadidegen bámul vissza rá a tükör üvege mögül.

Ezt persze sohasem tudhatják meg ügyfeleink. Cégünk egyik kőbe vésett alapszabálya, hogy titokban kell tartanunk kilétünket, és pusztá reflexióként mutatkozni a kíváncsi szemek előtt. Sőt, a cég pozitív példaként mutatja be ama dolgozóit, akik maguk is azonosultak már ezzel a szereppel, és nem úgy tekintenek önmagukra, mint személyekre, hanem mint személyiség nélküli természeti képződményekre. Így alighanem sokkal könnyebb minden.

Ez talán ijesztőnek tűnhet egyesek szemében, de ha jobban belegondolunk, szükség is van rá. Képzeld el, mi történne, ha egyszer csak az ügyfeleink végleg rájönnének a turpisságra! Képzeld el azt a végtelen, alaktalan magányt, amit ezek után éreznének, valahányszor a tükör elé állva egy ismeretlen bámulna rájuk vissza gúvadó szemmel. Jobb az ilyet elkerülni – ilyenformán nem értek magam sem egyet a szakszervezettel, amely most önálló identitást követel a fölöttünk álló vezetőségtől. De hiába is fenyegetőznek sztrájkjal, ez a vezetőség sosem hallgatja meg őket. S ha lesz sztrájk, hát sztrájk lesz, nekem pedig be kell majd állnom, akár akarom, akár nem, különben az egyetlen közösség, amelyhez kicsit is tartozom, végleg kivet magából.

Engedelmeskedni fogok hát. De a gondolat, hogy ne jelenjek meg a tükörben egy reggelen, amikor ügyfelem a fürdőszobában megáll – elborzaszt. Hiába tudnám lelkem legmélyén, hogy én vagyok az, aki megtagadja most kötelességét, mégis felülkerekedne bennem egy érzés, miszerint rám nem néz vissza senki. Alighanem ez az identitás vele-

járója, vezetőségünk pedig igencsak bölcs, hogy háritani próbálja szakszervezetünk képtelen követelését, miszerint osztoznunk kell ügyfeleink fel nem ismert magányában.

Szépia

Kék kavargás, szürke kavargás és fekete mozdulatlan-
- haladok lefelé, beszippant a mély, az alattam terpeszkedő
végtelen vákuum. Mintha az űrben lennék, magasan és
nem mélyen, pedig kétség sem fér hozzá, a tenger fenekén
fekszem. Felvillanó morzék: a medúzák karácsonyfaégyői
elektromosságtól reszketnek, majd kialszanak, és ismét jel-
zést küldenek az ismeretlen felé. „Csillagok” – jut eszembe,
és voltaképp meglepő, hogy nem érzem a fulladást: nyu-
godt bölintással veszem csak tudomásul, hogy a tudóm
megtelik a jéghideg vízzel, magával a bolygókat és világo-
kat kerítésként elválasztó világűr feketeségével, és hama-
rosan fagyott kőként, magányos meteoriként lebegek én, az
egykor élettől fel-felvillanó, felszikkázó test, a képlékeny
medúza. Békés itt; mondhatni. Mintha visszatértem volna
a születés előtti időkbe, arra a titokzatos helyre, ahonnan
kezdétét vette ez az örült, mint kiderült önmaga farkát ker-
gető, sok éven át tartó utazás. Megnyugtató a tudat, hogy
többé mozdulnom sem kell, hogy egyszer és mindenkorra
véget ért a kimerítő kapálózás. Itt a pihenés ideje, a testetlen
lebegése, az időkön túl nyújtózkodó álom lapos testű rája-
ként röppen fölém, és ásítva beterít palástként libbenő szár-
nyaival.

De valami megmozdul a sötét függöny mögött. Valami
nagy mozog ott, bár se nem láthatom, se nem hallhatom;
olyasféle mozgás ez, amit egyedül a tudatával érzékel az
ember. Medúza-villanás: a hirtelen villámként átcikázó
fényben egy óriási szemet pillantok meg, ami pont engem
néz, éhesen és érdeklődve. Itt van, itt van. Kialszik minden
fény, ismét csak a sötétség, a vízben köröttem gomolygó
tinta. Ő lát engem, még ha én nem is láthatom. Elmés kis
csapda, én pedig beleléptem. Belerepültem, belelebegtem
és belefeküdtem. Benne vagyok, és miközben fejemen átcí-

kázik az úzás gondolata – ostobaság persze, ideleenn senki sem úszik, csakis lebeg –, villanyoszlop méretű csápok indulnak meg felém, hogy lefosszák a húst csontjaimról.

*

Katapultzsínór. Tudják, mi az? Az egy ilyen kötél, amit ha az ember meghúz, amit ha az ember úgy isten-igazából meghúz, kilöki őt a világból, és egyenest egy másik valóságba röpíti, egy olyan helyre, ahol végre talán biztonságban lehet.

Minden álmunkat ellátták katapultzsínórral, amikor megtervezték egy asztal fölé hajolva őket odafenn – a lidércnyomásokat szintúgy, mint a legszebb álmokat. Hogy miért, azt ne is kérdezzék.

A rémálmokat legyőzni egyedül az alászállással lehet és a megértéssel – már ha háborút akar nyerni az ember. A csaták katapultzsínórral is megnyerhetők. Hogyan? Meg kell jól rántani, hisz' ezt már mondtam. De hát milyen kevesen tudnak erről a kötélről, nem igaz? Ha sokan tudnának, olyan könnyű lenne minden, akár egy ház ablakán kifújít fehér tollpihe, amely titokban megszökött párnánkból. Katapultzsínór, katapultzsínór, ne feledjék, amikor legközelebb egy rémálmom látogatja meg az éjszaka során Önöket. Elég csupán megfordulniuk, a saját hátuk mögé nézniük, és meg fogják látni, hogy ott van. Csüng lefelé az égből, látszólag semmibe sem kapaszkodva, mint ha csak azt várná tőlünk, másszunk fel rá, és tapogassuk ki alaposan a plafont. Igazából elég meghúzni, de úgy mindent beleadva, értik biztosan, és azt veszik hirtelen észre: máris repülnek, távolodnak az álombéli szörnyektől és rémalkoktól, a körénk gyűlt rajtunk kacagó kellemetlen régi ismerősöktől, akik mulatságosnak találják mindenkori tehetetlenségünk. És hogy hová érkeznek majd ezután?

Természetesen haza, az ágyukba, hová máshová: a világba, amit olyan jól ismernek.

A katapultzsinórt használni elméletben nagyon is könnyű. Nehéz viszont az álmunkban bármi tudatos dologra rábírunk önmagunkat.

Eleve képtelen helyzet fogad minket elalvás után: hisz' amikor ébren vagyunk, úgy hisszük, ez itt a való világ, az éjszakai meg csupán képzelt. Amikor pedig álmodunk, úgy hisszük, az ott a való világ, s az itteni életünkre szinte már nem is emlékezünk. Pláne nem a katapultzsinórról elmondottakra.

- Meghúzom, meghúzom! - mondogatjuk kevéssel elalvás előtt, de ahogy szemünk végül lecsukódik, és kezdetét veszi az odafönt megtervezett előadás, arról is teljesen megfeledkezünk, hogy kik is vagyunk valójában. A katapultzsinór pedig ott lifeg fáradtan a hátunk mögött, szinte már súroljuk is a bőrünkkel egy-egy hátrálás során, amikor egy képtelen szörny közeledik felénk, de mégsem fordulunk meg. Sosem fordulunk meg. Álmunkban mindig egyenest előre nézünk. Tudták ezt ott fönnon azok is, akik megtervezték az álmokat és vele együtt a katapultzsinórokat. Szándékosan tették azt mögénk, tudván, hogy egy rémálomba csöppenne senki se mer majd hátra fordulni, egy jó álmot látva pedig ostoba lenne az, aki elfordítaná a tekintetét a szeme előtt terpeszkedő szépségről.

Minek akkor katapultzsinór? - kérdezhetnék most Önök. - Hiszen ha ott is van, igazából olyan mintha nem is lenne. Látják. Pontosan ez a helyzet velünk is, és mégis csak ott vagyunk.

*

- Kezdjük előlről! - szólít fel valahonnan a testetlen hang, én pedig engedelmes lemezjátszóként az első sávra helyezem a tűt. Jó, jó. Kezdjük akkor előlről.

Kapitány vagyok, akinek nincsen már hajója. Sok-sok éve már, hogy hajóm a teljes legénységgel együtt a tengerbe veszett, és máig nem értem, hogy élhettem túl ezt a képtelen szörnyűséget. Az egyedüli túlélő, a félelmetes tintahal-támadás egyetlen menekültje, bizony ez vagyok én. Ismerhetik Önök is a mondást: a jó kapitány mindig a hajójával együtt süllyed el, s a tudat, hogy képtelen voltam a hullámsírba kísérni szeretett hajómat minden este a tengerre úz. Ismét csak ellököm a partról csónakomat, és úgy ugrom bele a nekilendült ladikba, mint aki nagy felfedezésre indul. Pedig semmiféle felfedezés nem csalogat már, nincs a távolban húzódó part, amit meg akarnék többé találni, azok az idők rég elmúltak. Egyedül a szörny felkutatása köti le figyelmem, de ez így talán most nem is pontos: nem én keresem a tintahalat, nem én akarok a szörny nyomára lelni, hanem azt akarom, hogy ő jöjjön el végre értem, s fejezze be, amit elkezdett sok-sok évvel ezelőtt.

Szörnyűséges harc volt, olyasféle, amit nem lehet leírni, mert szavaink sincsenek rá, hogy megtegyük. A hajót átka-roló több méteres karok között recsegő hajó, a mélybe rántott matrózok csontvelőből felszállt sikolya – egyedül a hangok élnek még fejemben. A látvány nem, mert a látvány maga befogadhatatlan, leírhatatlan és kiismerhetetlen. Mintha csak egy rémálom szétszórt szilánkjait próbálnám egybekapcsolni, de tudatom minduntalan megvédi önmagát, s láthatatlanná, áttetszővé teszi számomra a darabkákat.

Ezeket te nem láthatod! – közli velem saját agyam szigorú hangja, és persze hiába is szállok vele vitába, hiába győzködöm, nem enged egy tapodtat sem a dologból.

– Ha újra látnád, megörülnél – teszi hozzá szenvtelenül, és máris messzire fújja a távolban már gyülekező, de még

mindig láthatatlan képeket. – Nyugodj bele, sosem fogom engedni, hogy ezek itt egybe álljanak!

Elfogadtam. Úgy értem, mi mást is tehettem volna, a saját tudatával mégsem vívhat örökös háborút az ember, hiszen senki sem győzedelmeskedhet úgy isten-igazából önmaga fölött. A harc kimeríti az embert. Maradt hát a ladik, marad a tenger hullámain hintázó csónak, és maradtok én, a hajó nélküli kapitány, aki már egyáltalán nem akar emlékezni, csupán annyit kér, hogy végre megtalálják.

Az éjszaka végtelen sötétsége: néha már nem világos, hogy mi van fenn és mi van lenn. Hogy a víz ringat, és az eget bámulom, vagy a csillagok szőnyegén fekszem és a víz feketeségét nézem egyre. A részletekre lehet, hogy nem emlékszem, de egészen bizonyos, hogy ott járok, ahol ez az egész kezdetét vette: a borzalmas tintahal-támadás egykori színhelye. Temetőbe jöttem, akár virágokat is dobálhatnék a vízbe.

– Itt vagyok! – kiáltom a víznek, de a víz nem válaszol. Némán öleli körbe reszketeg kis csónakom. Amerre csak nézek, víz és víz: távol minden parttól, messzi mindenkitől végre otthonra lelek. Lefekszem, és várom, hogy a tíz kar felnyúljon értem, hogy levigyen magával, le a sötétségbe, ahová tartozom.

– Üdvözljük, kapitány! – tisztelegnek majd a tépett testű, halott matrózok odalenn.

– Kapitány a fedélzeten! – kiabálja majd egy másik rongybaba, s elégedett mosollyal figyelem a szívemnek oly kedves szalutálást. – Már nagyon vártuk, örülünk, hogy megérkezett. Olyan elveszettek voltunk maga nélkül ide-lenn, de most hogy végre itt van, ismét útra kelhetünk. Tudjuk, hogy hosszú és kimerítő út az, ami ránk vár, de mi csöppet sem félünk, ahogy természetesen maga sem, Kapitány. Elvégre mi ezekre a hosszú utakra lettünk teremtvé, nem igaz?

- De igaz, de igaz - teszik majd hozzá egyetértően a többiek is, és felhúzzuk végre a vasmacskát.

Nem bírok tovább magammal, a várakozás megőrjít, a halott matrózok hívogató szavainak nem állhatok ellen. Az én legénységem az, az én mindenre elszánt, de nélkülem tehetetlen legénység, ideje hát indulni. Egy hajó csak nem futhat ki kapitány nélkül, nem igaz?

Nagy placcsanással vetem a vízbe magam, a ladik megimbolyog, ahogy lábammal messzire rugaszkodom róla. Testemet a végtelen víztömeg hidege csípi meg. Kék kavargás, sűrke kavargás és fekete mozdulatlanság - haladok lefelé, beszippant a mély, az alattam terpeszkedő végtelen vákuum. Mintha az űrben lennék, magasan és nem mélyen, pedig kétség sem fér hozzá, a tenger fenekén fekszem.

*

De valami megmozdul a sötét függöny mögött. Valami nagy mozog ott, bár se nem láthatom, se nem hallhatom; olyasféle mozgás ez, amit egyedül a tudatával érzékel az ember. Medúza-villanás: a hirtelen villámként átcikázó fényben egy óriási szemet pillantok meg, ami pont engem néz, éhesen és érdeklődve. Itt van, itt van. Kialszik minden fény, ismét csak a sötétség, a vízben köröttem gomolygó tinta. Ő lát engem, még ha én nem is láthatom. Elmés kis csapda, én pedig beleléptem. Belerepültem, belelebegtem és belefeküdtem. Benne vagyok, és miközben fejemen átcikázik az úszás gondolata - ostobaság persze, ideleenn senki sem úszik, csakis lebeg -, villanyoszlop méretű csápok indulnak meg felém, hogy lefosszák a húst csontjaimról. De hát nem erre vártam évek óta? Nem ezt akartam, nem ezt kívántam a sok-sok magányos, hajóm és legénységem nélkül töltött év alatt?

„Csupán néhány percnyi fájdalom” - emlékeztetem magam. - „És vége. És indulhat a hajó. És kifuthatunk végre! Cél az ismeretlen, hiszen erre teremtettek engem.”

A halál gondolata hirtelen mégis riaszt: szinte már szemem előtt látom a keserű véget, a körém csavarodó izmos karok lüktetését, a bőrömet tépő karmokat, és az éhes papagájcsórszerű száját, amely péppé zúzza majd testemet.

Medúza-villanás: kiégő villanykörtére emlékeztető elektromos rebbenés a jéghideg méhben. Meg kellett volna már fagynom, de az túl könnyű lenne, nem igaz? És érkezik a szörny, a halványpiros szépia, kifejezéstelen szemét az én szemembe fúrva.

„Én ezt mégsem akarom!” - kiáltanék fel, de csak buborékokat formál a szám; lufiként repülnek felfelé, hogy a felszínen szétpukkanhassanak, és hirtelen halálos irigységet érzek rájuk nézve. A karok pedig közelednek! Ott vannak körülöttem, és már meg is ragadnak! Tehetetlen bábuként ráznak, hallom, ahogy csontjaim összekoccannak, kezem a saját arcomnak csapódik, úgy, hogy csillagokat látok. „Csillagok” - gondolom.

- Forduljon hátra! - utasít most a testetlen hang, de szinte alig hallom meg szavait. - Forduljon meg!

Minden erőmet összeszedve mögém nézek és megpillantom a kötelet. Ott csüng egyenes indaként a vízben, és először azt hiszem, ez is a tintahal egyik karja lehet. De nem az, hanem kötél - valódi, valóságos, durva anyagú kötél.

„Ezen talán felmászhatok a felszínre!” - villan át agyamon a gondolat. Kezem utána kap, ujjaim köré fonódnak, miközben a mellkasomat szorító tintahal-csáp még szorosabban körülölel: számon át az utolsó buborékok is a feketeségbe rugaszkodnak, majd elindulnak felfelé, mondván, hogy kövessem őket.

- Jöjjön, kapitány! - mondják, de ez inkább a testetlen hang, én pedig erősen megrántom azt a kötelet. Úgy isten-

igazából, és már repülök is felfelé, ki, az éhes szépia karjai közül. Hátralag hagyok mindent.

*

- Visszatért? - kérdezi a testetlen hang, amikor nagy nehezen felnyitom a szemem. A puha pamlag, amin végig fekszem, szinte kilök magából; felpattanok.

- Nyugalom, nyugalom! - int a doktor felnézve a jegyzeteiből. Láthatóan igencsak sokat írt, amíg én aludtam: kivéhetetlen ákombákom ölelkezése a papíron.

- A... a tintahal! - nyögöm, és szinte azt várom, hogy reszkető hangom buborékokat formál. De nem formál. Mert már nem a tenger alatt vagyok.

- A tintahal elment! - mondja az orvos, mosolyogva, mintha csak egy gyerekhez beszélne, és visszaültet a kanapéra.

- Kérem, ne küldjön oda vissza! - esedezem neki közben. Szinte kívülről látom magam, azt, hogy milyen szánalmas vagyok.

- Ma már nem csináljuk többet - nyugtatgat, a szemüvegét oly nagyon birizgálva. - Eleget hallottam. De a visszatérő álmoktól nem olyan könnyű ám megszabadulni, nekem elhiheti. Nem lesz egy könnyű menet, és nem ígérhetem, hogy ez volt az utolsó alámerülése. De most, mielőtt válaszolna, várjunk egy percet. Egy perc némaságot kérek. Azt akarom, hogy teljesen kitisztuljon a tudata.

És bizony várunk egy percet. Magamban számolom a messzibe szökkenő másodperceket, úgy hogy egy, kettő, három és így tovább. Eközben teljesen lenyugszom, ráismerek a szobára, ahová érkeztem, és ráismerek magamra is, arra a valakire, aki vagyok, amikor épp nem alszom.

- No, akkor kezdjük! - töri meg végül az orvos a csöndet, amikor letelik végre a végtelenségbe nyújtózó egy perc. - Mondja, jól érzi magát?

Némi gondolkodás után válaszolok: „Jól.” Szinte már magam is elhiszem.

- Helyes – feleli erre a doktor, ismét a jegyzetei felé fordulva. – Nyilvánvalóan eltemetett régi rossz érzésekről és rossz emlékekről van szó. Ez kérem teljesen nyilvánvaló. A visszatérő álmot azt kéri tőlünk, hogy megfejtjük. Hogy fényt derítsünk rá.

- És megfejtette? – kérdezem reménykedve, kezeimet szinte imára kulcsolom, szemem az üregében reszket.

- Nem olyan egyszerű az – mondja erre az orvos. – Még csak az álmodat hallottam, ami csupán a tünet. De nekünk magát a betegséget, a probléma gyökerét kell megtalálnunk, hogy megkezdhesük a kezelést. Az álmot remek kiindulópont. De csupán ennyi: egy kiindulópont. A munka érdemi része még csak most fog következni.

Lemondó sóhajt ereszték át a fogaim között.

- No, ne bánkódjon, azért már tudok egy és mást – mosolyog rám az orvos. – A tintahal, amivel minden este álmodik, maga a sötét emlék, a sötét élmény, ami nyomasztja lelkét. Egy szimbólum csupán, a valós életben átélt esemény különös álombéli-értelmezése. Mondja, miféle traumák érték önt az utóbbi időben?

Csak nézek rá, szótlánul, mozdulatlanul, mintha magam lennék a megtestesült értetlenség, és ismét eltelik egy hosszú, néma perc. Majd megrázom a fejem, és azt mondom: – Nem tudom, doktor úr. Fogalmam sincs. Semmi igazán nagy, talán semmi említésre méltó.

A doktor erre csak hümmög, majd serceg a ceruzája, ahogy leír egy számomra láthatatlan mondatot.

- Rendben, elképzelhető – mondja végül. – De akkor a probléma bonyolultabb, mint hittem. Rejtett traumák után kell kutatnunk, és ez bizony hosszú időt vehet igénybe. Hosszú út lesz, de meg kell járni, különben nem tud megszabadulni ettől az álomtól. Megkockáztatom, ön ugye sose volt tengerész?

- Doktor úr, én még a tengert se láttam soha! - szakad ki belőlem. - Se tintahalat élőben. Csak tányéron, de hát az megint más dolog, nem igaz? Hajó? Sose volt nekem hajóm, kérem! Még csak nem is utaztam egyen sem soha!

A doktor hátrahajtja fejét, mint aki nagyon gondolkodik, majd egyenesen rám néz, és ezt mondja: - Nos, akkor mára ennyi. Kifáradt, látom magán, hogy igen, és nekem is át kell még gondolnom ezt. Menjen haza, és pihenje ki magát, a holnapi nap ismét találkozunk, és munkába vetjük magunkat. Addig jól gondolja át az életét! Vegyen elő papírt és ceruzát! Írja össze az önt ért sérelmeket, mindent, amire emlékszik, legyen az akármilyen apróság! Nem kapott meg valamit gyerekkorában... Hasonlók. Mondom, amire csak emlékszik. Azzal csak jutunk valamicskét előre.

- De doktor úr! - sópáncodom én meg, miközben kikísér a rendelő ajtaján. - Nem bírok ki még egy éjszakát! Nem akarom újra átélni ezt az álmot!

- Ne féljen! - mondja búcsúzóul. - Hiszen megtanítottam a katapultzsínór technikát, vagy sem? Használja, ha bajba kerül. Mióta is álmodja ezt? Fél éve? Akkor egy éjszaka már nem oszt és nem szoroz. Jöjjön vissza holnap, és meglátja, a végére járunk ennek.

- Jó - egyezem végül bele, majd elköszönök, és ő is elköszön. A két köszönés a levegőben hullámként egymásnak fut, majd felém fordulnak és kilöknek az ajtón, le a lépcsőn, egyenest az utcára.

*

Hazafelé véve az irányt bizonytalanul botladozom a járdán. Mellettem kocsik suhannak tova, fölöttem a tavaszi bárányfelhők legelik a kéket. Ahogy lassan haladok előre, otthonom felé, egyre csak azon kapom magam, hogy a hátam mögé pillantgatok. Egy lépés előre, hátrapillantás, még egy lépés előre, még egy hátrapillantás. Titokban

abban reménykedek, hogy meglátom végre a kötelet, amint csüng lefelé az egyik felhőbe kapaszkodva, másik végével néhány centivel az utca köve fölött lebegve. Lépés, hátrapillantás, akarom azt a katapultzsinórt, de sehol sem látom, hiába fordulok újra és újra hátra.

Nem egy álomban vagyok – emlékeztetem magam, de voltaképp fölöslegesen teszem, hisz' tudom én jól, hogy ez itt a valóság. De talán itt is kell lennie valahol egy zsinór-nak, amit ha jó erősen megrántanék, rögvest az álomba repítene. Katapultálni akarok a világból, ahol testetlen, és megfoghatatlan régi emlékek és felszínre nem hozott, a mélyben vadul tekergő élmény-szörnyetegek törnek élet-emre. Vissza akarok térni oda, ahol az engem fenyegető veszélynek legalább formája és alakja van, még ha épp egy óriás-tintahalról is van szó. Egy mélytengeri szörnyel mégis csak tudja az ember, hányadán áll, de valamivel, ami megfoghatatlan, ami nem rendelkezik alakkal, lehetetlen szembeszegülni.

Az álmokat ellátták katapultzsinórral odafönn. De mekkora tévedés ez! A való világot kellett volna katapultzsinórral ellátniuk, nem az álmokat.

Éjszaka vidéken

A valaha tapasztalt legsötétebb éj: mintha csak szurokkal mázolt falak közt feküdnék, sehol egy ablakon csorgó vilanyoszlop fénye, vagy a hold, mint halovány kísértet-de-rengés. A szobán túl csak csönd meg mozdulatlanság, s kihűlt térben, kemény vásznon fekszem ott én, tehetetlenül, mint valami jeges gyomorban. A késő őszi fagy csontváz-ujja most a tetőn pihen, kaparja ugyan a cserepet, de halkán és nesztelenül teszi.

Ágyban, vaskos pléd alatt reszketve, szembe nézve az éjjel. Kinn takaros házak felépített magánya, láthatatlan létráknak dőlve. Lefelé vezető fokok. Felfelé vezető fokok. S néhány ház-soron túl már a megfagyott pusztaság alszik, álma mély és síri sóhaj. Éhes csápokkal szabdalják s falják az éjszaka sötét rovar hadai. A föld alól folyik ki, izgó-mozgó, medréből kitörő fekete folyó, de a hidegtől riadva bizony már fordul is vissza. A valaha tapasztalt legsötétebb éj ez. Ősi szekrények meghízott dongó-teste a mindent nedvesítő, ragacos feketeség mögött. Szőrös teremtmények surrannak át sok-sok udvaron, kerülgetve a kapun túli árkot, kicsi résekben húzva meg törékeny testüket. Csillag-talan indigó papír fölöttünk az ég. A padláson nyikorog fáj-dalmason egy-egy megfáradt deszka.

Vaskos pléd alatt reszketve, szembe nézve az éjjel. A ké-mények kormot okádva torkukból, megfestik a világot. Sehol egy kocsi hangja! Sehol egy járókelő! Itt nyugta után meghal minden, s tán azt várják tőlem is, hogy meghaljak kicsit. De őrszem maradok, ott, a takaró alatt, fejem a pár-nán nyugtatva, nyitott szemmel bámulom a tömörszerű éj magába nyíló sarkait. Hiába persze az elhatározás, végül magam is elalszom, s anélkül, hogy észrevenném, beenge-dem fülelmen részletekben a halált.

A következő pillanatban már végtelen mezőn nyargalok: riadt ágyam, akár egy villámtól megbokrosodott ló, tör előre, s nekifeszülve gödröket ugrik át, rohan, vágta a semmibe nagyon. Fémkerete csikorog csak, ahogy lábai rugaszkodnak, különös lyukakat, kerek kis nyomokat hagyva szerteszt az éjben.

- Hó! - zaboláznám én meg, mindhiába. Riadt tekintettel figyelem, hogy messzi magunk mögött elmarad a falu, előttünk pedig a kihalt semmi egyenes vászna feszül. A hideg tüként szúr kék pizsamám szövetén át, de mi mást tehetnék még, csupán kapaszkodni tudok, a rácsokba, no meg párnámat ölelve, szüntelen kérlelve ezt a megveszett ágyat, végük végre visszafelé az irányt. De mi csak rohanunk tovább, bele az éjbe, szívemben biztos félelemmel, hogy már sose találunk vissza, abba a sötét kis zugba, ahonnan utunk kezdetét vette. S itt lelnek majd erre a kihúlt testre reggel, a végtelen mező közepén, egy oly makacs, de immár mozdulatlan ágyban fekvé, háton.

- Az ágy lehet itt a bűnös - mondják talán, kesztyűs kezüket széttárva, miközben a mezőn fekete varjak kiabálják túl egymást.

- Bizony, olykor megesik - feleli majd neki erre a másik.
- A városi vendégekkel.

S végül a vállukon visznek vissza, hogy lehúzzák végre testemről, s kimossák a hozzám fagyott huzatot.

Az ősz lángjai

1

Mélyet szippantasz az utcán az őszből, majd ismét falakba csomagolod magad. Ablakok elé állsz, és ujjaddal saját sóhajod után kapsz, de az selyemszalagként csúszik ki kezedből, küzdi át magát az üvegkeret leheletnyi résein, és elkeveredik a város fölé köpött irdatlan füsttel. Irigykedve nézed csak. Szeretnél te is kiférni egy ilyen apró résen, de lássuk be, sohasem fogsz.

2

Csupán egy doboz gyufa, de magadnál hordod, mert biztonságban érzed magad, amikor veled van. Úgy képzeled, ennyivel is képes lennél szétkergetni a világot felfaló sötétséget, és hogy mindezidáig nem tetted, az nem tehetlenségedet bizonyítja, csak ahogy magadnak is mondogatod éjszakánként: ehhez sem volt még semmi kedved.

3

Amikor régi szép emlékek jutnak eszembe, akaratlanul is ezer fényben játszó buborékok röppennek ki a fülemben. Kellemetlen helyzeteket képes ez produkálni mindenféle buszon és vonaton. A többi utas rémülten szalad ilyenkor a vészkijáratokhoz, reszkető és kikerekedett szemmel, úgy festenek, mint akik valóban elhiszik, hogy ők pukkannak majd ki és nem a buborékok, ha csak egy is hozzáérnek a bőrükhöz. És persze igazuk van.

Délután az őszi utcán sétálgatok, majd egy hirtelen gondolattól vezérelve lefekszem az elszáradt falevelek közé, és hempergőzni kezdek, csak hogy halljam a száraz avar reccogó hangját. Egy járókelő azt hiszi, kigyulladtam, még a tűz ropogását is felismerni véli, és rögtön leönt egy vödör hideg vízzel. Ilyen félreértések persze mindennap megessenek. De mi mást tehetnék? Megköszönöm a segítséget, és hazaandalgok csurom vizesen.

Hazatérve levedlem átázott gönceim, és az ágyra ülök reszketve. Testem köré csavarok egy törölközőt, jobb kezem pedig már a levetett nadrágom zsebében matat. Ujjaim közé fogom a gyufásdobozt, amit mindig magammal hordok, és amely most a nedvességtől foszlányokra szakad szét ügyetlen kezemben. Egyik sem fog meggyulladni – gondolom, de végül csak találok egyet, a középsőt, amit szorosan körbelelő társainak köszönhetően a legkevesebb víz ért, és amely lángra kap a szétesett papírdoboz oldalához dörögölve. Hihetetlen, mennyi erő van ebben az egyben – csodálkozom, és valósággal lenyűgöz a reszkető láng. Szinte már sajnálom, hogy magamra pocsékoltam ennek a minden tekintetben derék kicsi gyufaszálnak forróságtól lüktető lelkét.

– Ezt már visszacsinálni nem lehet! – mondom hangosan a szobának, talán hogy őt is meggyőzem, majd két tenyereimet felváltva kezdem melengetni a törékeny fénynél. Ekkor reggel útjára indított sóhajom röppen vissza a házba: tolvajként surran be az ablakkeret láthatatlan résein, kuncsorogva, akár egy szökését megbánt kóbor eb, és nagy sietségében rögtön elfújja a gyufa könnycseppet formáló lángját. Hát minek is annyit sóhajtozni ősszel?

Angyalpárna

Hajnalban egy angyal a hálómba libbenve visszakérte tollait, amelyek eddig puhították a párnám. Kezét tördelve, glóriájába kapaszkodva állt ott, az éjjeli szekrény mellett, látszólag pironkodva, hogy most ilyesmit kell kérnie, és ráadásul azt is ilyen korán, de én csak nyújtóztam egyet elégedetten – amilyen elégedetten egy mennyei álom után nyújtózni lehet –, majd ásítva leintettem, hogy csöppet sem zavar ez a korai és váratlan látogatás.

– Csak azt nem értem, miért kellett úgy bemásznod az ablakon, mint valami betörőnek – mondtam, a szememet dörzsölve. – Odafönn talán nem ismeritek az ajtót?

– Ó, dehogyisnem! – feleli ő. – Odafönn rengeteg ajtó van, igazából olyan sok, hogy már magunk sem igazodunk ki rajtuk. Szövevényes labirintust alkotnak, megesett már, hogy valaki belépvén az egyikben, úgy eltévedt, hogy éveken át nem láttuk viszont. Persze mit számítanak az évek egy angyal életében. Mint bizonyára te is tudod, örök élettel vagyunk megverve.

– Megverve? – kérdeztem meglepetten.

– Halhatatlan életünk legnagyobb részét tévelyegve töltjük, a sok ajtón és folyosón keringve, hogy eljussunk oda, ahová készültünk menni. És közben annyi, de annyi munkánk lenne! A mi dolgunk vigyázni az ideleenn lévőkre, óvni minden lépésüket, hátunkat tartani a baj felé, amikor látjuk, hogy közeledik. Láthatod, kevés sikerrel végezzük csak feladatunkat, hisz mennyi, de mennyi rossz történik csupán egyetlen nap alatt itt lenn, ezen a bolygón. És mindez miért? Mert olyan átláthatatlanul szövevényes a berendezkedés odafenn. Hiába is kérjük a Jóistent, tegyen végre valamit ez ügyben, köti csak az ebet a karóhoz, hogy nem lehet, így korszerű. Mi meg csak bolyongunk és bolyongunk éveken át, anélkül, hogy bárkin is segíteni tudnánk.

- Mivel próbálkoztak?

- Mindennel. Mondok is egy példát: mindennap kiabálunk egymásnak, hogy ki merre jár épp, és mit lát, hátha így megóvhatjuk egymást a zsákutcáktól. De minधिába. Mondok mást: térképeket is rajzoltunk már. De mintha ezek az átláthatatlan folyosók folyton átrendeződnének, mintha újabbnál újabb ajtók nőnének ki folyton, a ma meg-rajzolt térképpel holnap már semmit nem érünk. Ezért jöttem hát a tollaimért. A terv, hogy morzsaként potyogtatva legalább az utat jelölhetem velük, amerről jöttem, és ekképp is nő annak az esélye, hogy nem veszek el olyan sok időre, vagy ha igen, tudni fogom, hogyan találjak vissza. Mint látod a saját friss tollaimat rég elhasználtam, már repülni sem tudok. Ezért kutatom most a rég elhullajtottakat, amikből odafönn Gábiel arkangyal varrt még régen párnát. És bizony, ez az a párna. Kérlek, add vissza most nekem, hisz oly régóta tart már utazásom ide is. Csaknem nyolc éven át bolyongtam odafönn, hogy lejöhessen hozzád. Persze mi ez a száz évhez képest, mégis hosszú idő még egy halhatatlannak is egy folyosón eltöltve.

A párnát visszaadtam, és az angyal, ahogy érkezett, kikeménygett az ablakon, és integetésbe kezdett az ég felé, hogy most már valaki igazán felvihetné, hisz ő nem tud már repülni. Ahogy elnéztem az udvaron kalimpáló angyalt, máris hiányozni kezdett az elvitt párna. Mintha csak legszebb éjszaka álmodott álmaimat kapta volna egyszerűen a hóna alá, mint egy besurranó tolvaj. Vajon milyen álmokat lehet látni egy sima madártollból varrt párnán fekve? Elvitte az álmokat. De hát miért is tette? Hogy megkönnyítse a saját dolgát, ezáltal a mi dolgunkat is idelenn, a Földön. De hogyan is tehetné? Hisz csak ő nem látja, hogy a Jóisten szánt szándékkal tervezte ilyen szövevényesre a Mennyek labirintusát.

Hogy is nézne ki a világ, ha minden ébredés után egy angyal fogadna mindenkit az ágyánál, hogy valóra váltsa

az este látott szépséges álmait, és oltalmazza az ébredés utáni bajoktól? Ha így lenne, senki se vágyrna már oda, fel. Én se vágytam, és mily nagyon szúrhatta ez a szemüket, De most, hogy felvitte a párnámat...

A visszapattanó ítélet

Avagy egy árnyék észrevételei

- Doktor úr, doktor úr, nem bírom én ezt már tovább! - hallgatom saját panaszomat kicsusszanni a számból, sőt, látom visszaverődni őket a falról. Mintha csak gumilabdák lennének, ugranak vissza ide az arcomba a doktor úr falon tartott, bekeretezett, nemes veretű diplomáiról, Az orvos pedig, az agyturkász, a lélekbúvár széttárja csak isteni karját: - Mit nem bír? Mit nem bír?

- Csodálkoznék, ha megértené - felelem, de azért belekezek, hátha mégis. Rugalmas diplomái, amikről sorra pattannak vissza arcomba a kimondott szavak, problémák és nyűgök, némi reménysugarat jelentenek ezen a fáradt, esős téli délutánon.

- Nem bírom már ezt az árny-létet! - mondom ki végül a kimondhatatlant, majd hátradőlök, mint aki már be is fejezte ennyivel a mondandóját, pedig hát dehogy, csupán a visszapattanó mondat elől húzom el oly nagyon féltett arcomat. Ez a mondat ütött volna a legnagyobbat, ha eltalál, de szerencsére célt tévesztve suhan el a fülem mellett, s a hátam mögött álló könyvespolc rozoga polcaiba ütközik csak.

- Meséljen róla! - kér az orvos, én pedig mesélek, kezeimet az arcom elé tartva, nehogy a további szavak visszatérve kiüssék a szemem. Ezt egyébként furcsállja is az orvos, de azért csak mérsékelten furcsáll: alighanem látott már ennél is cifrábbat.

- Normális esetben az árnyék követi a gazdáját, hát nem igazat mondok, doktor úr? Alighanem Ön is így tanulta még évekkkel ezelőtt egy nagy nevű egyetemen, ahol megkapta azt a gyönyörű diplomát - és rábökök egyre -, mert ez bizony itt a dolgok rendje és módja. A természet egyik

törvénye, hisz' tudja: árnyék követ mindenkit, akárhová is megy. Úgy oszon, lopakodik tulajdonosa után, mint egy rossz arcú útonálló, nesztelen léptei pedig settenkedő macskára emlékeztetik az embert. Nálunk, kérem, ez sohasem működött így. Árnyékom, amely a legmihasznább, legszemtelenebb és legsemmirevalóbb árnyék mind közül, amely puha lépteivel valaha megkeserítette tulajdonosa életét, fittyet hány mindenféle törvényre, magasról lenéz bárminemű szabályt és rendet; önfejű, százszorosan önfejű, és életének igazolását minduntalan ebben az önfejűségben találja csak meg.

– Mit hadonászik a kezével az arca előtt? – kérdezi végül a vastag szemüveg mögül hunyorgó orvos, de kérdését természetesen elengedem a fülem mellett, és folytatom. – Az persze egy dolog, hogy mindenfelé elkószál, mint valami engedetlen gyermek, vagy a világot felfedezni vágyó rakoncátlan eb, akinek gazdája jóhiszeműen túl lazán markolta pórázt. De hogy nekem követnem kelljen őt? Higgye el, ennél megalázóbb, megszégyenítőbb helyzet nincs, és nem is lehet, márpedig én ezt viselem el, ezt kell elviselnem mindennap! Kezdetben még csak mocorgott, dacossága kimerült annyiban, hogy hiába emeltem fel például a kezem egy-egy jó vagy fél-ismerős üdvözlésekor, ő maga nem tette. Vagy ha épp futottam, ő kevéssel le hagyott, vagy – és ez még idegesítőbb volt – ügyességét fitogtatva épp hogy beelőzött. Ahogy teltek az évek, egyre pimaszabb és pimaszabb lett. Most már van, hogy hosszú napokra is eltűnik, volt-nincs, és ilyenkor – mivel én nem tehetek mást, egy ember árnyék nélkül mégis csak furcsa és számkivetett – járhatom be a várost utána. Persze csak nappal, mindig csak nappal, hisz éjszaka megtalálni egy árnyékot képtelenség, és emiatt nappali fontos elfoglaltságaim folyamatosan a háttérbe szorulnak. És mi miatt is? Hogy megkeressem, utolérjem saját elkallódott árnyékomat. Ilyen keresztet rám aggatni...

- Értem, értem - krákog kettőt az orvos, majd megigazítva a szemüvegét ezt mondja nekem: - Kérdezzük csak meg az árnyékát is erről az ügyről! Ez ekképp csak fél igazság, a teljes képet kell látnom, hogy a segítségére lehessenek.

Az árnyékom pedig - a szomszédos székben ülve, az ablakon kitekingetve - máris belekezd mondandójába: - Amit úgynevezett gazdám az előbb előadott, igaz. Tagadni se kedvem, se merészségem, de azért néhány észrevételt hozzáfűznék a dologhoz, még akkor is, ha ezek csakis egy árnyék észrevételei lesznek, amelyek bizonyára kisebb értéket képviselnek majd az Ön szemében, mint az előbb elmondottak. Doktor úr, hisz Ön is ember, igazságban is elsősorban az emberére hajlik, és lássa be, ez ellen én semmit sem tehetek. Hisz hogy nevezte az előbb is magát ez a férfi: gazdának, meg tulajnak. Hogy ő itt az én gazdám, és süketnek kell ahhoz lenni, hogy ne halljuk: szövegéből is süt az a csorbult elképzelés, miszerint az árnyék valamiféle szolga csupán, aminek Isten adta feladata, hogy hűséges legyen az emberhez. Hogy kövesse szótlanul mindenhová egy életen át, akár tetszik neki a hely, ahol „gazdája” éltében megfordul, akár nem. S mi több, elvárják, hogy koporsóba feködjön maga is, ha már a test, amit hosszú éveken át követett, rendeltetése szerint megszűnik működni. De mit kapunk mi ezért cserébe? Semmit, doktor úr, semmit. És amilyen balga itt ez az ember, azt se veszi észre, hogy nem szökni akarok előle, hanem vezetni valahová. Látja, már megint nem figyel, csak a levegőt csapkodja, mint egy tébolyult! Az élete is pont ilyen: örült csapkodások végtelen fonala. Ugyan mit vett még észre a világból, amibe beleszületett? Semmit, csakis ez a szüntelen csapkodás: úgy evickél végig a saját életén, hogy egy percre sem áll meg megcsodálni az őt körülvevő végtelen szépséget. Kezdetben még vezetni akartam, mára csak megyek, és messzi magam mögött hagyom terhem, a levegőt folyvást ütlegelő örült „gazdát”. Visszatérek, ha úgy döntök, láttam eleget mára. És hogy

miért keres, miért kutat megállás nélkül ez az ember? Hát olyan fontos lennék én a számára? Ugyan kinek olyan fontos manapság egy árnyék? Nagyobb hiányosságok is elfogadást nyernek. Egyszerűen csak fél, hogy nélkülem kézzelfoghatóvá válik magánya – és talán végleg úgy érzi, hogy magára hagyta mindenki.

Az orvos ekkor rám néz, én pedig csak megrántom a vállam: – Látja, mennyit fecseg, mondtam, hogy önfejtű, most már maga is látja. Az árnyékoknak megszólalni sohasem szabadna – nyilván okkal teremtette ilyennek őket Isten. De látja, ez itt semmit és senkit nem tisztel már. Mondja, hogy nem vagyok örült!

– Nem örült, nem örült – dörmögi az orvos az ablakhoz lépve.

– Akkor mondja meg az árnyékomnak, hogy örült, hogy százszor is örült! – kérlelem az orvost, felbuzdulva biztató diagnózisán.

– Mondhatnám, de elment – feleli felém fordulva, majd az ablakhoz int, és kimutat, hogy látom-e, hogyan szökik a napfényes utcán a két, kézen fogva suhanó árnyék. Az övé és az enyém.

– Látja, látja, mire ítélték itt minket! Egyedül kell meghalnunk – csúszik ki a számon a keserű mondat, de mivel a távoli sarkon eltűnő árnyékokat figyelem épp, a védekezésről megfeledekzem már; a falra akasztott keretről visszapattanó szavak pedig arcomba csapódnak, és végleg ledöntenek lábamról.

Lidérc lerakat

Hazatérek, biztonságot jelentő otthonomba, és egyből a fürdőszoba felé veszem az irányt. Miközben arcomat a csapból kifolyó meleg víz zsibbasztja, fél füllel hallgatom, hogyan ütődnek a szörny csápjai újra és újra a fürdőkád oldalának.

Lassan két hónapja már, hogy a fürdőszobámban tartom ezt a gigantikus tintahal-szörnyet. Ha hiszik, ha nem hiszik, kezdjük is megszokni mi már egymást, pedig sokan elképzelhetetlennek tartanak, hogy fedelüket egy ilyesfajta lény nyel osszák meg. Alapvetően nincs is vele semmiféle probléma; ami pedig mégiscsak van, az nem rossz természetéből, vagy ragadozó indulataiból fakad, egyedül a méreteiből, amikről ő aztán igazán mit sem tehet. Óriás tintahal: karjai átlagosan úgy nyolc-kilenc méter hosszúak, szinte körül kell csavarnia önmagán, hogy megférjen fürdőszobámban, s amikor ezt látom, elszorul egy kicsit a szívem. Odalépek hozzá, kezemmel megsimítom puha-puha testét, és a zuhanyrózsával alaposan átmosdatom. Szegény pára, mintha csak egy konzerv dobozban lenne.

- Sajnálom, hogy ennyivel kell beérned - mondom ilyenkor neki. - Ígérem, hogy kitalálok valamit.

Persze nem találok. Az egyetlen, amit kigondolhatnék, hogy valahogy a tengerhez viszem, és szabadon eresztem a magatehetetlen lényt - de hát hogyan is tehetném? Egy ekkora testet megmozgatni igazán nem csekély feladat, örülök, hogy a fürdőszobáig valahogy lecipeltem. Az ő segítségével, karjaival lökte magát, míg én taszajtottam lefelé a lépcsőn - ekkora bestiánál ez másképp nem megy. Meg nem is említve, hogy mennyire a szívemhez nőtt már ez a méretes lény. A tintahal tehát marad, ott, ahol van, pont ott, ahol én szeretem tudni, naponta többször átlocsolom a zuhanyrózsával, és igazából nincs is semmiféle panasz.

Persze, ha igazi lenne, rég meghalt volna már, de mivel csupán fantázia teremtmény, addig tarthatom itt, ameddig csak jól esik. A halálom napjáig, ha épp úgy tetszik, és komolyan mondom, miért is ne tenném? Hisz' én legalább odafigyelek erre a magányos állatra! Gazdája úgy rázta le pont, mint a talpára ragadt piszkot.

Na ja, az egykori gazda, a volt páciens, aki éjszakákat virrasztott végig kellemetlen álmai miatt, mihelyst megszabadítottam félelme tárgyától, úgy rohant el, és hagyta hátul az emeleti rendelőmben a felszínre hozott félelmet, hogy megkérdezni se volt időm: „No de uram, mi lesz hát ezzel az óriás tintahallal?”

Persze mit érdekelte őt. Az egyedüli, ami foglalkoztatta, hogy soha többé nem kell már ezzel a förtelmes szörnyel álmodnia, hogy nem bolygatja többé lefekvés után ez a gonosz szemű állat. Hálálkodott is, ne higgyék hogy nem. Minden ismerősének beajánlott. Azt mondta: tessék, itt ez a doki! Alig néhány alkalom és úgy kikúrál téged is, mint velem tette! Megszabadít a rémálmoktól, valósággal feloldozza a lelket!

Ajánlgatott, igen. De elvinni a tintahalát? Na nem, azt már a világért sem. És mindegyikük ilyen, nincs is ezzel mit kezdeni: a hálószobám szekrényében egyméteres pókokat és egy szárnyas kígyót tartok. A nappalimat több mint egy éve egy kétfejű oroslán lakja, mentségükre szól, hogy ezek mégiscsak kisebbek a tintahalnál. De bizony, ezeket is a rendelőmbé felejtették, egytől-egyig a frissen gyógyult páciensek. Beszélgetünk, beszélgetünk, egyszer csak a felszínre kerülnek ezek a rémek: úgy pattannak elő a beteg homlokából, mintha eddig csak a megfelelő pillanatra vártak volna. A páciens pedig maga is felpattan, és szalad: – Köszönöm, ó doki, köszönöm! Végre megszabadultam ezektől!

- Na, gyere - mondom én meg beletörődött hangon a világra megszeppenten bámuló lidércnek. - Lakhatsz nálam, amíg valami jobbat ki nem találunk.

És persze sosem találunk ki jobbat. Telnek a napok, múlnak az évek, az otthonom pedig egyre szűkebb. Lassan már mozdulni sem tudok, anélkül, hogy az egyik lidércbe ne botlanék. Néha egyikben-másikban el is esem. Rájuk kiabálok ilyenkor, hogy „Takarodj innen!”, de rögtön meg is bánom a számon kicsúszott kegyetlen szavakat.

„Na jól van, jól” - hagyom rájuk végül, miközben hozzám döngölik sok-sokféle testük. Haragudni ezekre semmi féleképp nem lehet. Elég, ha rájuk néz az ember, máris úgy összefacsarodik a lélek ott benne. Milyen magatehetetlenek és elhagyatottak a felszínre vonszolt lidércek itt a fényben. Igazából meg se gondolná az ember, milyen szerencsétlenek.

A szerzőről

1986. június 14-én születtem Debrecenben. Jelenleg Nyíregyházán élek, ahol főiskolai tanulmányait végeztem. 2009-ben jelesre diplomáztam Kommunikáció és médiatudomány szakon, nyomtatott újságírás szakirányon. Noha újságíróként végeztem, elsősorban mindig is az irodalom vonzott. 2005-ben győztes pályázat útján az Irodalmi Rádió

alkotójává váltam, verseim jelentek meg a rádió által kiadott hangos kortárs antológiákban. Később a Magyar Alkotók Internetes Társulása (MAIT) és a Cserhát Művészkör tagja lettem. Írásaim jelentek meg a Kláris Irodalmi-Kulturális Folyóiratban, a Délibáb Irodalmi Művészeti Folyóiratban, valamint az Első Kötet Műhely egyik internetes antológiájában. A Tollinga multikulturális művészeti portál több pályázatán is sikeresen szerepeltem, megjelenő antológiáikban elsősorban novelláim kaptak helyett. 2008-ban első helyezést ért el ugyanitt Mesék Kaptárváros című írom irodalom-regény kategóriában. Később novelláim jelentek meg a nyíregyházi Vörös Postakocsi folyóiratban. 2010-ben Mesék Kaptárvárosból című regényem megjelent az Ad Librum Kiadónál. A Cédrus Művészeti Alapítvány és a Napút folyóirat 2010. évi Kortárs irodalmi alkotások pályázatán vers és prózakategóriában is a nyertes szerzők közé kerültem írásaimmal. 2010 végén útjára indítottuk a Katapult kortárs alkotói oldalt, amelynek jelenleg a főszerkesztője vagyok.

Tartalomjegyzék

Az eljövendő napok réme	3.old
Az ajtók elrepülnek	5.old
Varjak és zivatar	10.old
A lámpa szelleme	12.old
Az ablakon túli félelmek	15.old
Szerelmesek, éjszakák	17.old
Minden tárgy magánya	20.old
A bőrönd kergetője	24.old
Papír és tenger	27.old
Amikor egy olló elvész	32.old
Egy porond panasza	41.old
Minden mindenhez fordul	44.old
Egy jövődöbeli titka	47.old
Egy szaladó tó	52.old
Egy palack és feladója	55.old
Az erdei kísértet	58.old
Eltervezett álmok	61.old
Egy város és kulcsai	64.old
Egy tó szörnye	67.old
Egy tükörcép identitása	70.old
Szépia	73.old
Éjszaka vidéken	84.old
Az ősz lángjai	86.old
Angyalpárna	88.old
A visszapattanó ítélet	91.old
Lidérc lerakat	95.old
A szerzőről	98.old
Tartalomjegyzék	99.

Komor Zoltán: Mesék Kaptárvárosból

Ismét beköszönt az éjszaka, és a város tarka neonpillái felnyílnak: kezdetét veszi egy újabb rémálmom a betondzsungelben. Tompa fényű méreg-jelmezbe bújnak a felhők. A sarkon álmos drogdílerék álmot árulnak. Mámorhártyákban tekeregnek a főregszajhák. Gyermekként fut a mocskok a város karjaiba.

Hét modern mese, hét, a nagyvárosi éjszakában játszódó élettörténet egymásutánja és egybefonódása (kirkós darabja) ez a regény. Szereplői korunk partravetettjei: egy jobb életről álmodó utcalány, aki egy különös betegség miatt esténként fereggé változik. Egy sarki drogárus, aki ismeri a bűntudat kitörlésének ősi és titkos szertartását. Egy hatalmaskodó, de fizikailag gyenge strici, akinek végül saját fizetett bérgyilkosával kell szembeszállnia. Egy, az eltartott háztartásbeli szerepbe beleunt feleség, aki önként lesz prostituált, csak hogy történjen végre valami. És mások, akik ideig-óráig a képzeletbeli megapolisz, Kaptárváros alvilági szövevényébe csavarodnak. De vajon létezik-e kiút a kiútalanságból, menekvés erről a szörnyűséges helyről, vagy igaz a városiak közt terjedő szóbeszéd, miszerint a városon kívül nem is létezik semmi?

Komor Zoltán groteszk, szürreális elemekkel átszőtt történetfűzére lüktető lidércnyomás egy örök sötétségben tengődő világról, ahol bármi megtörténhet, semmi sem túl bizarr, vagy hihetetlen. A rémálmok irányát követő ív a pokol legmélyebb bugyrától egy tündöklő ébredésig kalauzolja az Olvasót.

Kiadó: Ad Librum

Kiadási év: 2010

ISBN: 978-963-87741-9-4

www.adlibrum.hu/Komor-Zoltan

